

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

Wartość i struktura Progu Interwencji Socjalnej

Raport weryfikacji i szacowania
wartości koszykowych w cenach z 2022 r.

Opracował zespół w składzie:

Piotr Kurowski (koordynator)
Agnieszka Sowa-Kofta
Piotr Broda-Wysocki

Warszawa, luty 2024 r.

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Żywność	5
2. Potrzeby mieszkaniowe	8
3. Odzież i obuwie	12
4. Edukacja	14
5. Ochrona zdrowia i higiena	16
6. Transport i łączność	20
7. Kultura i rekreacja	24
8. Łączna wartość Progu Interwencji Socjalnej w 2022 r.	26
Wstępne szacunki progów PIS w cenach z 2023 r.	31
Literatura	32
Aneks tabelaryczny	33

Wykaz stosowanych skrótów:

BBGD	Badania Budżetów Gospodarstw Domowych
PIS	Próg Interwencji Socjalnej
DM	Dziecko Młodsze (0-5 lat)
DD	Dziecko Dorastające (6-18 lat)
DS	Dziecko Starsze (19-24 lata)
GD	Gospodarstwo domowe
GD pr.	Gospodarstwo domowe pracownicze
GD em.	Gospodarstwo domowe emeryckie
GD em. i ren.	Gospodarstwo domowe emerytów i rencistów
SR	Gospodarstwo rodzica samotnie wychowującego dziecko/dzieci
K	Osoba dorosła – Kobieta (25-60 lat, lub pow. 60 lat)
M	Osoba dorosła – Mężczyzna (25-60 lat, lub pow. 60 lat)

W weryfikacji koszyka Progu Interwencji Socjalnej brali udział:

- dr Piotr Kurowski, koordynator badania, autor w dziedzinie potrzeb żywności oraz mieszkania oraz współautor w dziedzinie transportu i łączności oraz odzieży i obuwia
- dr hab. Agnieszka Sowa-Kofta, prof. IPiSS, autor w dziedzinie ochrony zdrowia, higieny, edukacji oraz kultury i rekreacji
- dr hab. Piotr Broda-Wysocki, prof. Uczelni, współautor w dziedzinie potrzeb związanych z transportem i łącznością, konsultant w dziedzinie odzieży i obuwia.

Redakcja: dr Piotr Kurowski.

Wprowadzenie

W opracowaniu przedstawiamy szacunki wysokości Progu Interwencji Socjalnej (PIS), kategorii opracowanej w 2002 r. (IPiSS 2002) dla cyklicznego poddania merytorycznej ocenie poziomu, od którego ubiegający się o świadczenia z pomocy społecznej nabierają do tego uprawnień. Po minionych trzech latach (IPiSS 2021), raport ten jest aktualizacyjnym badaniem wartości tego progu.

W badaniu progów interwencji socjalnej utrzymano wybrane i uzgodnione z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej typy gospodarstw domowych, prezentując model w cenach średniorocznych z 2022 r.¹ Priorytetem niniejszego badania koszyków jest aktualizacja cen dla istniejących produktów i wymiana tych, które zanikły na nowsze. Najbardziej dynamiczne zmiany w bieżącej aktualizacji wynikają z dostępności wybranych dóbr konsumpcyjnych oraz ze zmian cen towarów i usług.

Punktem odniesienia dla wyników weryfikacji są rzeczywiste wydatki gospodarstw niezamożnych – za takie służą nam dane o wydatkach gospodarstw domowych z I kwintyla publikowane przez GUS (2023a) oraz dokonane przeliczenia własne.²

Koszyki stosowane do wyznaczania Progu Interwencji Socjalnej (PIS) opracowano – kierując się wytycznymi zawartymi w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 7 października 2005 r. w sprawie sposobu ustalania Progu Interwencji Socjalnej – dla następujących gospodarstw domowych:

1. Jednoosobowego gospodarstwa domowego osoby dorosłej (kobiety lub mężczyzny w wieku od 25 do 60 lat),
2. Jednoosobowego gospodarstwa domowego z osobą w wieku powyżej 60 lat,
3. Dwuosobowych gospodarstw domowych osób dorosłych (w wieku 25-60 lat),
4. Dwuosobowych gospodarstw domowych osób dorosłych w wieku powyżej 60 lat,
5. Rodziców samotnie wychowujących dziecko, w sześciu wariantach ze względu na wiek i liczbę dzieci:
 - z dzieckiem młodszym (DM) w wieku 0-5 lat,
 - z dzieckiem dorastającym (DD) w wieku od 6 do 18 lat,
 - z dzieckiem starszym (DS) w wieku od 19 do 24 lat,
 - z dwojgiem dzieci młodszych (DM),
 - z dwojgiem dzieci dorastających (DD),
 - z jednym dzieckiem młodszym (DM) i dwojgiem dzieci dorastających (DD),

¹ Głównym źródłem danych cenowych jest GUS; przy braku notowań cen, korzystano z wiedzy eksperckiej.

² Koszyki w standardzie PIS zawierają niekiedy elementy postulatywne (np. brak konsumpcji używek typu alkohol lub papierosy), dlatego wartości z I kwintyla są ważną informacją objaśniającą (por. IPiSS 2009, s. 4, Deniszczuk, Kurowski, Styrc 2007, s. 68-69).

6. Rodziców z jednym dzieckiem młodszym (DM) w wieku od 0 do 5 lat,
7. Rodziców z jednym dzieckiem dorastającym (DD) w wieku od 6 do 18 lat,
8. Rodziców z jednym dzieckiem starszym (DS) w wieku od 19 do 24 lat,
9. Rodziców z dwójką dzieci w trzech wariantach:
 - z dwojgiem dzieci młodszych (2 DM),
 - z dwojgiem dzieci dorastających (2 DD),
 - z dwojgiem dzieci starszych (2 DS),
10. Rodziców z trójką dzieci: z dwojgiem dzieci dorastających (2 DD) i jednym dzieckiem starszym (DS),
11. Rodziców z czwórką dzieci: z jednym dzieckiem młodszym (DM), dwojgiem dzieci dorastających (2 DD) oraz jednym dzieckiem starszym (DS).

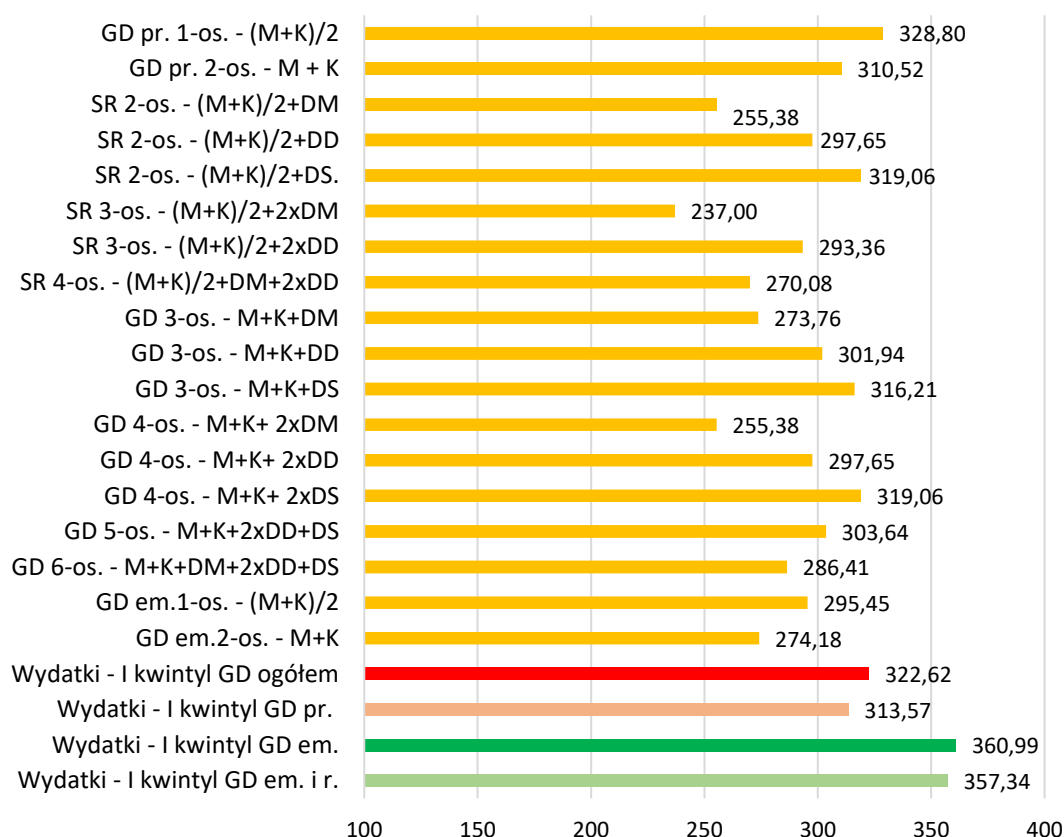
Szacunki zostały dokonane w oparciu o dane cenowe za 2022 r., w związku z tym nie uwzględniają zmian cen, jakie zaszły w 2023 r. Należy mieć na uwadze, że poprzednia aktualizacja modelu dokonana była w warunkach pandemii COVID-19, uwzględniała więc zmiany związane z tym okresem (np. dot. częstszego korzystania z internetu w trakcie edukacji zdalnej czy dostosowania się do wymogów sanitarnych). W bieżącej aktualizacji dokonana została korekta tych zmian stosownie do aktualnych zachowań gospodarstw domowych. Jednocześnie należy zastrzec, że aktualizacja uwzględnia ceny z 2022 r., podczas gdy średnioroczny wzrost cen towarów i usług w 2023 r. wynosił 11,4% (GUS 2024). Z tego powodu w Podsumowaniu oraz w Aneksie przedstawiono także dodatkowe szacunki wydatków modelowych Progu Interwencji Socjalnej w cenach za 2023 r.

1. Żywność

Potrzeby żywnościowe są podstawową kategorią modelu Progów Interwencji Socjalnej (IPiSS 2002). W szacowaniu wartości koszyka żywności utrzymano na niezmiennych poziomach parametry, bez wprowadzania zmian. Model potrzeb żywnościowych opracowano na podstawie norm żywienia, tabel składu i wartości odżywczych produktów (IPiSS 2018, s. 5-6). Zakłada się, że zasady zdrowego żywienia (na poziomie bezpiecznym dla rozwoju biologicznego członków gospodarstw) są przestrzegane. Przyjmujemy jednocześnie, że racje pokarmowe zestawiane są w sposób pozwalający na minimalizowanie łącznego kosztu żywienia.³

Dla oszacowania wartości koszyków żywnościowych w Progu Interwencji Socjalnej sięgnięto po ceny średnioroczne produktów żywnościowych za 2022 r. z danych GUS. Wyniki szacunków są zróżnicowane w zależności od składu osobowego gospodarstwa (por. wykres 1).

Wykres 1. Wydatki na żywność w modelu PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach w 2022 r. (na osobę, miesięcznie, w zł)

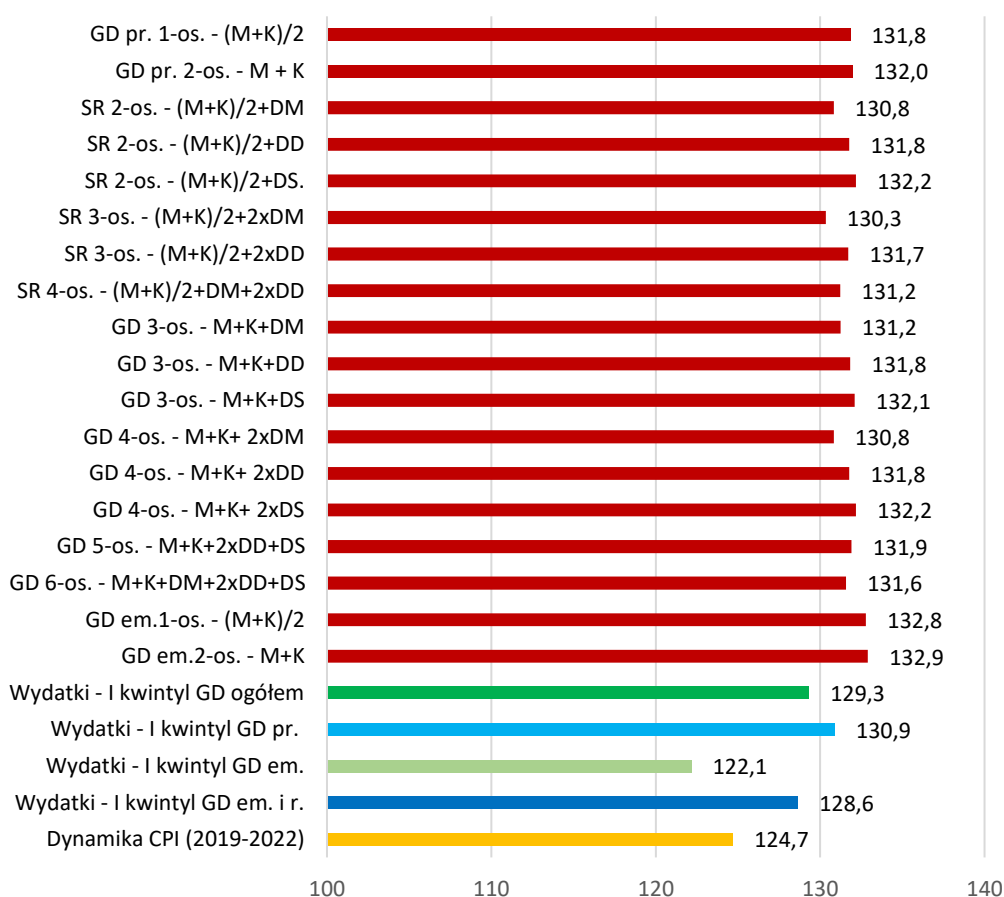
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

³ Utrzymano przyjęte założenia o aktywności fizycznej członków gospodarstw domowych (mała dla osób dorosłych, umiarkowana dla dzieci i młodzieży do 18 lat). Przyjmujemy, że gospodarstwa o niskich dochodach kupują zwykle relatywnie tania, nieprzetworzoną żywność, by ją przetworzyć w domu itd. (IPiSS 2002, s. 11).

Najwyższe wydatki na żywność na osobę występują w gospodarstwie jednoosobowym pracowniczym (328,80 zł). W gospodarstwach wieloosobowych wartość potrzeb żywnościowych w ujęciu na osobę kształtuje się na niższym poziomie (w gospodarstwie 5-osobowym jest to 303,50 zł). Wydatki na żywność zwykle rosną wraz ze wzrostem wieku dzieci: Dla przykładu w gospodarstwach z dwójką dzieci małych jest to 255,40 zł na osobę, w przypadku dzieci starszych modelowy koszt sięga 319,10 zł na osobę (por. wykres 1).

W porównaniu z poziomem rzeczywistych wydatków gospodarstw domowych z I kwintyla na żywność, poziom oszacowań dla żywności w standardzie PIS jest w większości przypadków nieco niższy. Wydatki na żywność w gospodarstwach domowych ogółem wyniosły 322,62 zł na osobę, w gospodarstwach emerytów i rencistów są one dużo wyższe (por. wykres 1).

Wykres 2. Dynamika wydatków żywnościowych w koszyku PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach oraz inflacji w latach 2019 - 2022 (2019=100)

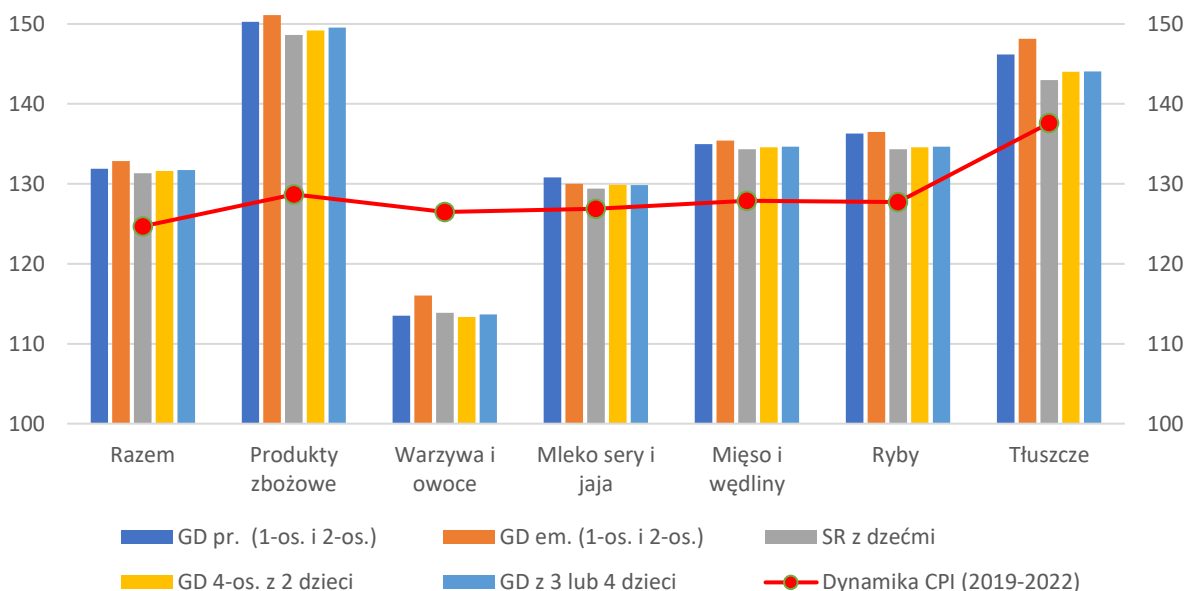
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

W porównaniu do poprzedniej weryfikacji wartości progów (szacunki za 2019 r.), koszty żywnościowe w standardzie PIS wzrastają od 30,3% w gospodarstwie samotnego rodzica z małym dzieckiem do 32,9% w gospodarstwie dwojga emerytów (wykres 2). Inflacja w tym okresie, choć w porównaniu z tempem wzrostu modelowych potrzeb w zakresie żywności była

niższa, w dalszym ciągu jednak pozostawała na wysokim poziomie (24,7%). Wartości rzeczywistych wydatków na żywność w I kwintylu wzrosły od 22,1% w gospodarstwach emerytów do 29,3% w gospodarstwach domowych ogółem oraz 30,9% w gospodarstwach pracowniczych.⁴

W jakich typach produktów doszło do najbardziej znaczących zmian? Dane analityczne wskazują, że najbardziej wzrosły koszty produktów zbożowych (pieczywa). W tej grupie zmiana cen sięgała 49-51%, podczas gdy wskaźnik CPI wyniósł 28,7%. Również w innych grupach produktów (mięsa i wędliny, ryby, tłuszcze) wycena koszykowa wskazywała na wyższe zmiany niż wskaźniki CPI (por. wykres 3).⁵

Wykres 3. Przeciętna dynamika wybranych grup produktów żywnościowych w modelu PIS (wybrane typy gospodarstw, lata 2019-2022, 2019=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD. Uwaga: Wskaźnik CPI dla warzyw wyniósł 115,6, a dla owoców 126,5.

⁴ Warto przy tym zaznaczyć, że poziom wydatków na żywność w gospodarstwach emeryckich był dużo wyższy niż w przypadku gospodarstw pracowniczych (por. wykres 1).

⁵ W przypadku warzyw i owoców, przeciętna dynamika wyniosła od 13,4% do 16,0%, a wskaźnik inflacji dla warzyw wyniósł 15,6%, a dla owoców 26,5%.

2. Potrzeby mieszkaniowe

Bez wątplenia mieszkanie należy do podstawowych potrzeb człowieka. Korzystanie z mieszkania daje człowiekowi poczucie bezpieczeństwa, chroni przed zimmem (co w naszej strefie klimatycznej ma zasadnicze znaczenie), gwarantuje pewną intymność zamieszkujących w nim osób, jest podstawą ewentualnych planów prokreacyjnych jak i stabilizacji życiowej. Deprywacja potrzeb mieszkaniowych poważnie godzi w podstawy ludzkiej egzystencji.

Głównymi czynnikami, od których zależy poziom wydatków na utrzymanie mieszkania są jego wielkość oraz standard zasobu mieszkaniowego (wiek i wyposażenie techniczne), forma własności lub tytułu do użytkowania, a także jego lokalizacja. Gospodarstwa domowe, w tym te o niskich dochodach, użytkują mieszkania bardzo różne, stopień zróżnicowania wydatków mieszkaniowych jest więc wysoki.

Z uwagi na to, że wydatki mieszkaniowe w statystyce publicznej od wielu lat przedstawiane są w podziale na: 1) użytkowanie mieszkania oraz nośniki energii oraz 2) wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego, w tym układzie także prezentujemy oszacowania wartości Progów Interwencji Socjalnej.

Użytkowanie mieszkania oraz nośniki energii

Badania budżetów gospodarstw domowych z 2022 r. (GUS 2023a) przedstawiają obraz warunków mieszkaniowych i wyposażenia gospodarstw domowych zależnie od ich stopnia zamożności. W porównaniu do danych z okresu poprzedniego opracowania modelu (2019 r.), warunki w zakresie dostępu do wodociągu, kanalizacji i ogrzewania poprawiły się. Ogromna większość gospodarstw z I kwintyla dochodów zajmowała mieszkania wyposażone w wodociąg (99,7%), ustęp spłukiwany (98%) czy w łazienkę (97,3%). Mieszkania te to zwykle jednak zasoby starsze i gorzej wyposażone. W gaz w domu wyposażone jest 85,4% tych gospodarstw (w tym w gaz z sieci tylko 43%).

O ile w 2019 r. 21,2% gospodarstw z I kwintyla nie miała centralnego ogrzewania, to na 2022 r. jest ich nadal 15,8%. W tych gospodarstwach są natomiast piece, dużo częściej na opał (w 15,5% wobec 21,2% w 2019 r.). Gospodarstwa te mają wprawdzie ciepłą wodę bieżącą (98,6%), ale często ogrzewaną lokalnie (piecyk, terma – 73,3%). W zaopatrzeniu w gaz gospodarstwa z I kwintyla dysponują częściej gazem z butli (42,4%), niż z sieci (29,5%) (por. GUS 2023a, s. 171).

Na podstawie danych ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2021 r., (GUS 2023b) wiadomo, że mieszkania małe (a za takie można uznać mieszkania do 39 m²) stanowią w Polsce 14,7% ogółu zinwentaryzowanych mieszkań zamieszkałych. Zamieszkiwało w nich ponad 3,7 miliona osób (9,9% populacji). Ok. 51% małych mieszkań (spośród ok. 1 970 tysięcy ogółem) jest zamieszkiwanych przez osoby samotne, 24% przez dwie osoby, zaś w 24,9% mieszka od trzech do 10 i więcej osób. Ludność zajmująca te mieszkania koncentruje się przede wszystkim w miastach (por. tabela 1).

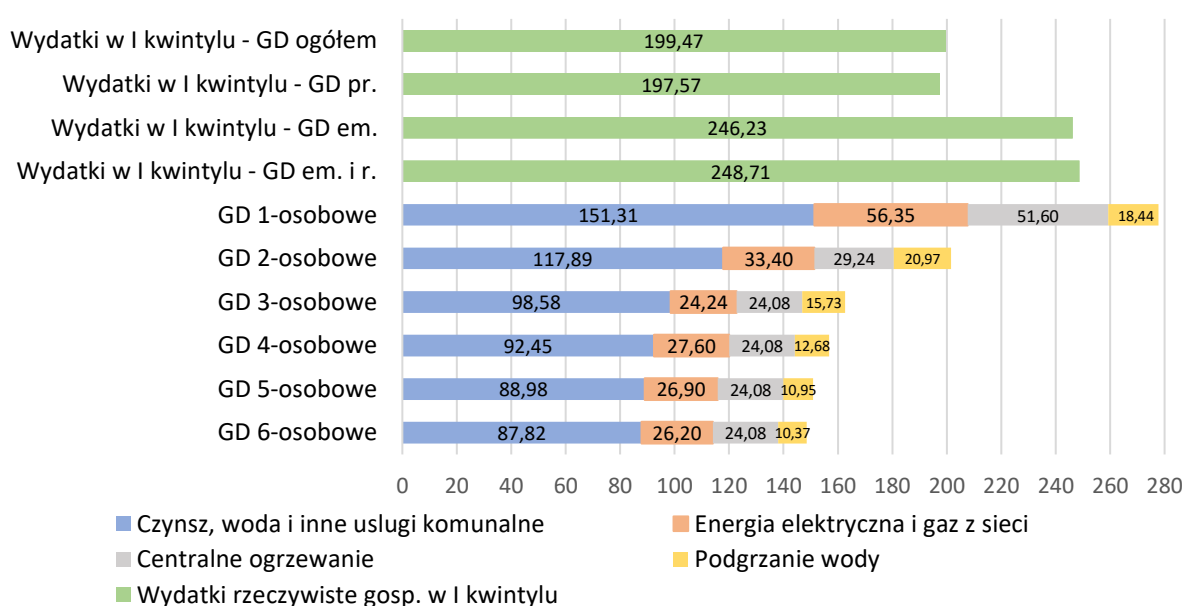
Tabela 1. Mieszkania i ludność w mieszkaniach zamieszkałych małych (o powierzchni użytkowej do 39 m²) w 2021 r.

	Liczba mieszkań	% mieszkań	Ludność w mieszkaniach	% populacji
Mieszkania ogółem:				
- o pow. użytkowej do 30 m ²	421 331	3,1%	674 243	1,8%
- od 30 do 39 m ²	1 550 106	11,5%	3 032 538	8,1%
Mieszkania w miastach				
- o pow. użytkowej do 30 m ²	367 505	4,0%	557 112	2,5%
- od 30 do 39 m ²	1 376 413	15,1%	2 567 366	11,5%
Mieszkania na wsi				
- o pow. użytkowej do 30 m ²	53 826	1,2%	117 131	0,8%
- od 30 do 39 m ²	173 693	4,0%	465 172	3,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS 2023 b.

Biorąc pod uwagę powyższe dane, podtrzymujemy przyjęte założenia, że gospodarstwa domowe o niskich dochodach zajmują mieszkania komunalne w budynkach starszych, zlokalizowanych w mieście średniej wielkości. Powierzchnia zasobów w standardzie PIS jest skromna: od 15 m² (kawalerka) do 42 m² w przypadku rodziny sześćosobowej. Na podstawie danych z BBGD możemy utrzymać założenie, że są one wyposażone w podstawowe urządzenia (zimną i ciepłą wodę, energię elektryczną, centralne ogrzewanie z sieci miejskiej oraz gaz).

Wykres 4. Koszty użytkowania mieszkania i nośników energii w modelu PIS na tle wydatków w gospodarstwach o niskich dochodach w 2022 r. (na osobę, miesięcznie, w zł)

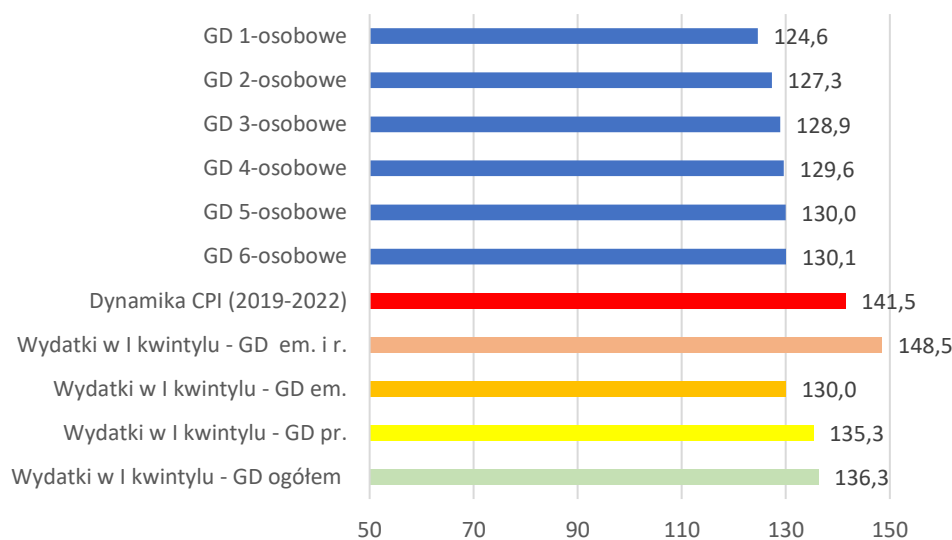

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Rozkład kosztów składających się na utrzymanie mieszkania i nośniki energii w koszykach PIS przedstawiono na wykresie 4. Dla gospodarstw jednoosobowych, poziom wydatków jest wyższy od rzeczywistych wydatków gospodarstw domowych z I kwintyla w analizowanych przekrojach (gospodarstwa ogółem, pracownicze i emeryckie, emerytów i rencistów). Poziom modelowych wydatków w gospodarstwie 2-osobowym jest zbliżony do wydatków z I kwintyla dla gospodarstw ogółem oraz gospodarstw pracowniczych. W bardziej licznych gospodarstwach poziom wydatków mieszkaniowych na osobę jest niższy od danych z I kwintyla.

Zmiana wartości tych kosztów w porównaniu z ostatnim takim badaniem, wskazuje na wzrost od 24,6% (gospodarstwo 1-osobowe) do 30,1% (gospodarstwo 6-osobowe). Powszechnie wiadomo jednak, że dynamika cen w zakresie kosztów utrzymania mieszkania i nośników energii wzrosła dużo bardziej. Wskaźnik CPI wskazuje na ich wzrost o 41,5% (por. wykres 5). Dynamika tych kosztów w niezamożnych gospodarstwach domowych (poza gospodarstwem emeryckim) także jest wyższa (35,3 - 48,5%).

Wykres 5. Dynamika wydatków na mieszkanie i nośniki energii w koszyku PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach w 2019 - 2022 (2019=100)

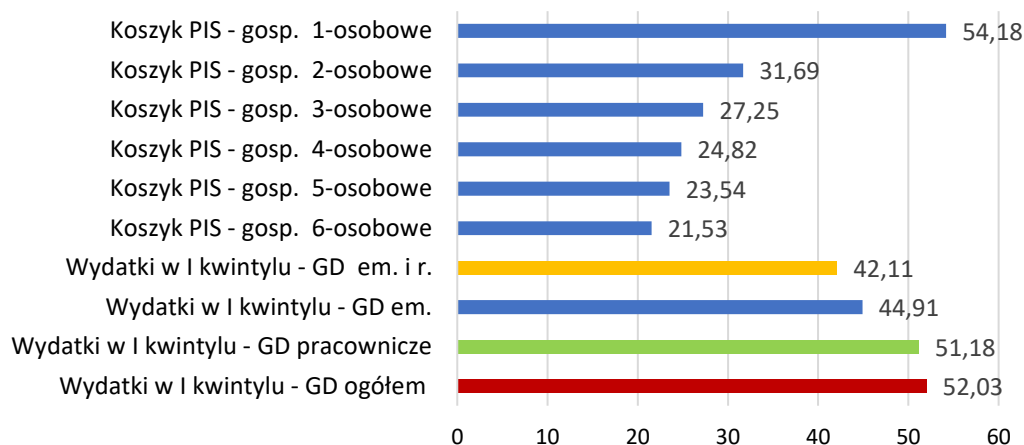
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego

Przy opracowywaniu nowych szacunków prognozy dla tej grupy wydatków, przejrzano listę reprezentantów, określającą strukturę wydatkową gospodarstw domowych. W zasadniczym zakresie nie uległa ona wielkim zmianom. Konieczne były jednak pewne techniczne dostosowania, gdyż oprócz obserwowanego wzrostu cen, oferta na rynku w zakresie wyposażenia mieszkań ulega ciągłej poprawie. Wskutek tego, w reprezentantach towarów, dla których GUS notuje ceny następuje ich wymiana, co wymagało dostosowań w modelu.

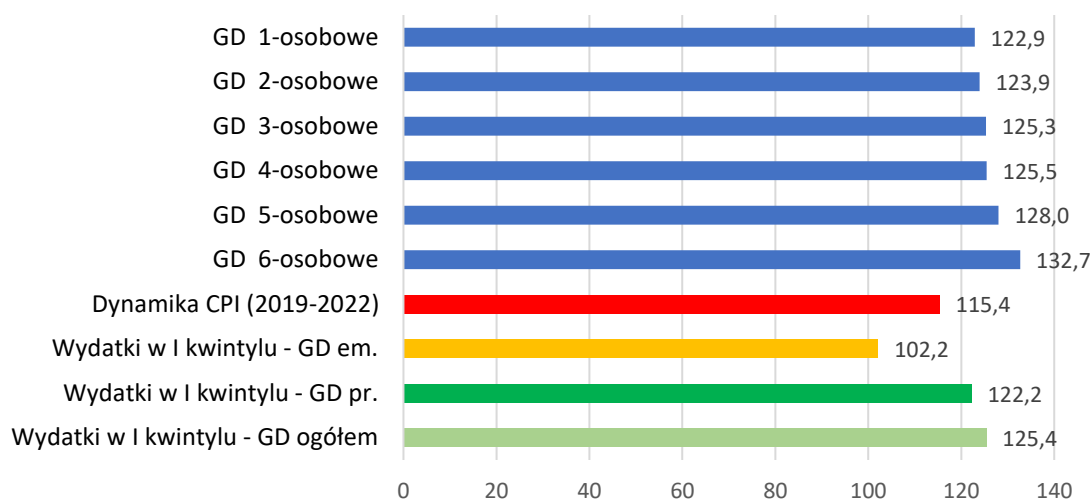
Dostosowano także okresy użytkowania niektórych sprzętów, zbliżając je do faktycznego zużycia.

Wykres 6. Wydatki na wyposażenie mieszkania w modelu PIS na tle wydatków ubogich gospodarstw (w 2022 r., wydatki na osobę, w zł)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Wykres 7. Dynamika wydatków na mieszkanie i nośniki energii w modelu PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach w 2022 - 2019 (2019=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Wydatki na wyposażenie mieszkania (a więc podstawowe sprzęty i urządzenia, w jakie wyposażone powinno być zwykłe mieszkanie) oraz na jego prowadzenie kształtują się w podobny sposób jak koszty ponoszone na utrzymanie mieszkania (por. wykres 6). W gospodarstwie 1-osobowym wysokość koszykowych wydatków na wyposażenie jest nieco wyższa od wydatków realnie ponoszonych przez gospodarstwa domowe z I kwintyla (ogółem oraz pracownicze).

Dynamika wydatków na wyposażenie mieszkania w standardzie PIS wynosi od 22,9% w gospodarstwie 1-osobowym do 32,7% w gospodarstwie 6-osobowym (por. wykres 7). W tym okresie inflacja w tej grupie wydatków wyniosła 15,4%. Szacunki wartości PIS w zakresie wyposażenia są porównywalne z wydatkami ponoszonymi przez gospodarstwa z I kwintyla (w gospodarstwach ogółem i w pracowniczych) oraz niższe w gospodarstwach emeryckich. Wzrost wartości oszacowanego progu wynika po części z wyższych cen notowanych towarów (inflacja), a po części z dostosowania struktury (nowsze produkty, dopasowania do potrzeb).

3. Odzież i obuwie

Potrzeby w zakresie odzieży i obuwia ujęte są w modelu odzieżowym, który opracowano na początku weryfikacji progów interwencji socjalnej (por. IPiSS 2021). Jednocześnie oferta na polskim rynku odzieżowym ulega ciągłym przemianom. W ostatnich latach branżę odzieżową z jednej strony mocno naznaczyła pandemia w latach 2020-2021, z drugiej wzrosła rola zakupów online (por. PARP 2022, ASCS 2023).

Z danych badań budżetów gospodarstw domowych wiadomo, że poziom przeciętnych wydatków gospodarstw na odzież i obuwie powrócił (po spadku w latach 2020-2021) w 2022 r. do poziomu 62,04 zł (por. GUS 2023a, s. 153), co oznacza nieco więcej niż w 2019 r. Przesłanki te pozwoliły przy tej weryfikacji utrzymać założenie, by przy mniejszej aktywności osób dorosłych, jaką przyjęto w modelu, okresy użytkowania odzieży i obuwia były relatywnie długie, jednak bliskie okresom ich fizycznego zużycia. Dla odzieży i obuwia przeznaczonych dla dzieci i młodzieży przyjęto krótsze okresy użytkowania. Jakość i intensywność używania tych artykułów praktycznie uniemożliwia ich przekazywanie między dziećmi w różnym wieku. Dlatego nie przewidziano, by były one przekazywane z dzieci starszych na młodsze.

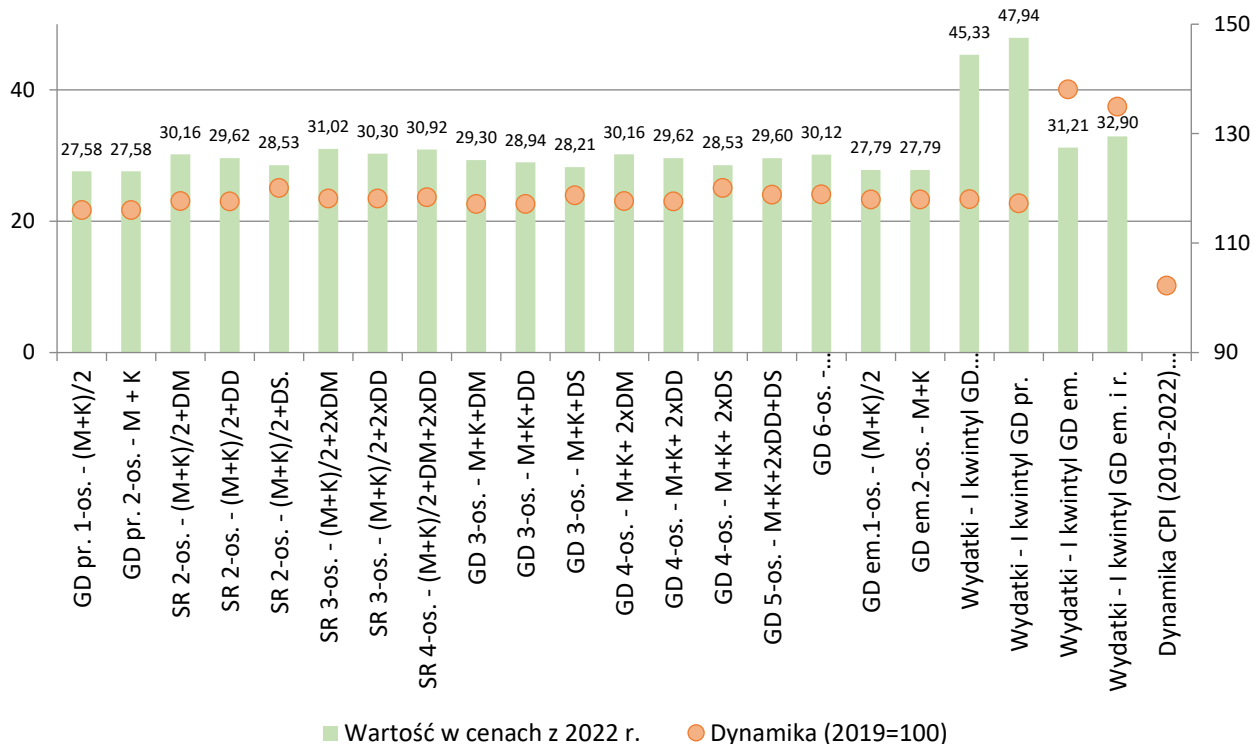
Założono, że gospodarstwa domowe korzystają z ofert promocyjnych i wyprzedaży sezonowych, co częściowo niweluje wzrost cen. Uwzględniono także asortyment z tzw. popularnej półki cenowej i jakościowej, co oznacza korzystanie ze sklepów sieciowych lub marketów.

Wartość odzieży i obuwia dla poszczególnych osób w standardzie PIS obliczono na podstawie cen z 2022 r. Zastosowano przyjęte wcześniej rozwiązanie wychodzenia od cen przeciętnych z notowań GUS, a w przypadku z ich braku – z oceny eksperckiej. Na podstawie obserwacji rynku odzieżowego (także w sklepach online), w sklepach stosujących posezonowe wyprzedaże, a także punktów sprzedaży odzieży używanej, ceny niektórych produktów odpowiednio obniżono.

Szacunki wartości wydatków na odzież i obuwie w porównaniu z wydatkami gospodarstw z I kwintyla, wraz z ich dynamiką od 2019 r. przedstawiono na wykresie 8. Wartość wydatków

odzieży i obuwia w standardzie PIS jest niższa od rzeczywistych wydatków odzieżowych u gospodarstw z I kwintyla. Różnica ta jest znaczna, gdy bierzemy pod uwagę gospodarstwa pracownicze oraz gospodarstwa ogółem z I kwintyla.

Wykres 8. Wydatki na odzież i obuwie w koszyku PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach w 2022 r. oraz ich dynamika (2019=100)

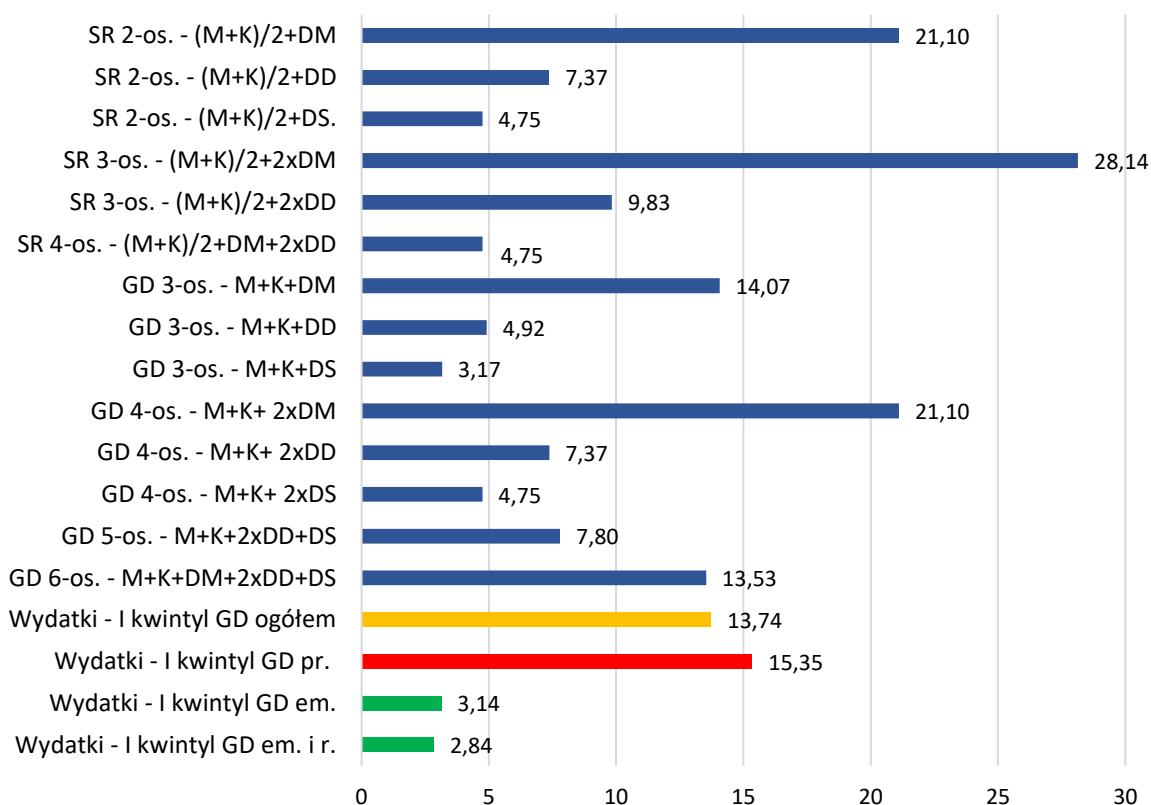
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Gdy chodzi o zmianę wartości progów PIS w zakresie odzieży i obuwia (dynamika oznaczona na wykresie 8 na osi prawej), zwykle dość znacząco przekracza ona wskaźnik CPI. Przy weryfikacji w tym badaniu jest to różnica o ok. 15 p.p. Wynika to z tego, że w strukturze koszyka ujęte są produkty, których cena rośnie szybciej niż wskaźnik inflacji dla ogółu tych produktów, zwłaszcza tych wysokiej jakości. Dynamika wzrostu wydatków koszykowych na odzież i obuwie jest zbieżna z dynamiką w gospodarstwach z I kwintyla ogółem oraz pracowniczych (te ostatnie są wartościowo per capita wyższe). Gospodarstwa domowe osób starszych, których poziom wydatków odzieżowych jest bliski oszacowaniom wartości PIS, mają jednak dużo wyższą dynamikę (34,9 - 38,1%).

4. Edukacja

Wyznacznikiem zmian wydatków na edukację w gospodarstwach domowych w ostatniej dekadzie były zwiększenie liczby dzieci objętych opieką żłobkową i przedszkolną oraz zmiany w systemie edukacji dotyczące liczby lat w poszczególnych typach instytucji systemu edukacji. Zmiany te miały charakter instytucjonalny, nie wpłynęły więc na poziom wydatków w gospodarstwach domowych, a ich charakter nie uległ zmianie.

Wykres 9. Poziom wydatków na edukację w modelu PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach (miesięcznie w zł, wydatki na osobę) w 2022 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

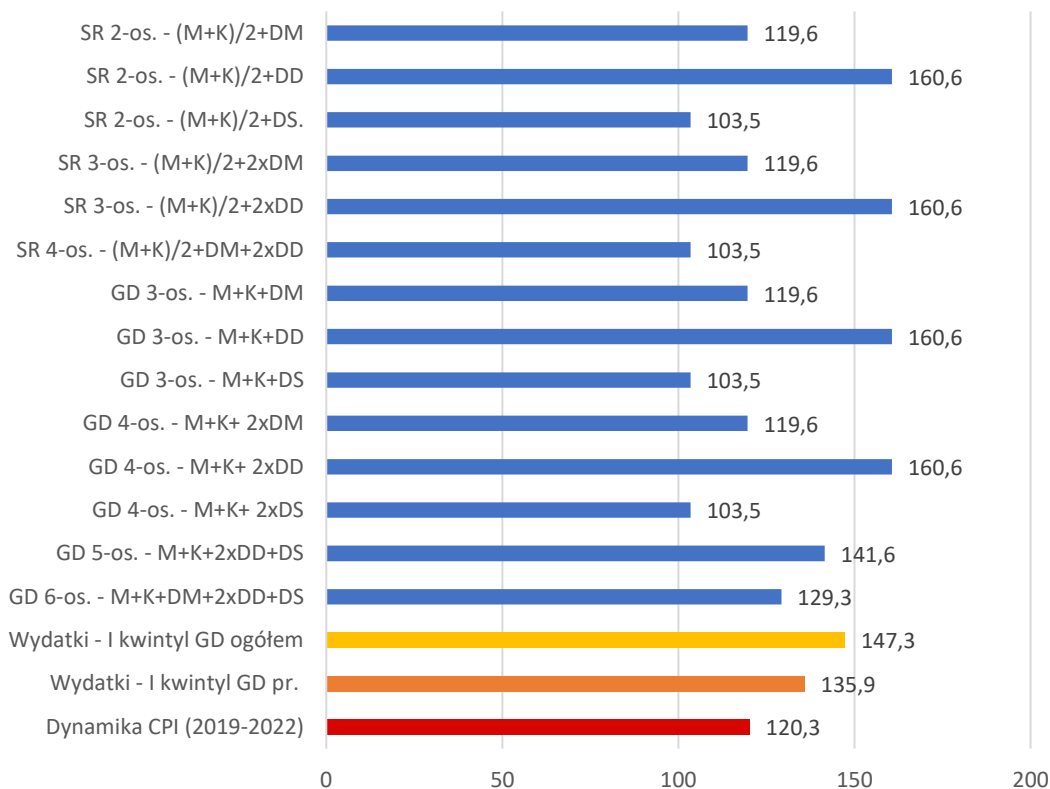
Koszyk PIS w obszarze edukacji uwzględnia opłaty związane z uczestnictwem w edukacji przedszkolnej i szkolnej, tj. opłaty wnoszone z tytułu usług opieki przedszkolnej opłaty związane z edukacją szkolną (np. wpłata na radę rodziców) i zakupem podstawowego wyposażenia ucznia. W modelu przyjmowane są założenia dotyczące korzystania przez dzieci z darmowych podręczników w szkołach podstawowych i potrzeby zakupu podręczników w szkole średniej i w dalszej edukacji. Przy czym, koszt podręczników i przyborów szkolnych oraz udziału w organizowanych przez szkoły wycieczkach wliczany jest w obszar kultury i rekreacji – podobnie jak wydatki te są kategoryzowane w badaniach budżetów gospodarstw domowych. Przyczyna takiej kategoryzacji kosztów jest pragmatyczna, umożliwia bowiem porównanie koszyka wydatków do wydatków faktycznych gospodarstw domowych lokujących

się w I kwintylu. Należy też zwrócić uwagę, że koszyk PIS, konsekwentnie od lat, nie uwzględnia kosztów zajęć pozalekcyjnych oraz kształcenia ustawicznego osób dorosłych i seniorów.

Wartość wydatków na edukację w poszczególnych typach gospodarstw domowych jest silnie zróżnicowana zależnie od składu rodzin. Szczególnie wysokie opłaty mają miejsce w rodzinach z małymi dziećmi (28,14 zł i 21,10 zł dla gospodarstw domowych z dwójką małych dzieci), co związane jest z ponoszeniem opłat z tytułu opieki przedszkolnej. W grupach wiekowych dzieci starszych, wydatki są znacząco niższe. Jest to związane jest z faktem, iż edukacja szkolna nie podlega opłatom, a koszt podręczników i większość przyborów szkolnych jest wliczony w obszarze kultury. Jednocześnie średni koszt w koszyku edukacji i kultury (10,90 zł) jest nieco poniżej średniego kosztu ponoszonego przez gospodarstwa w I kwintylu (13,74 zł).

Dynamika wzrostu wydatków na edukację waha się od 3,5% do 60,6%. Najwyższa dynamika odnotowana jest w gospodarstwach z dziećmi w wieku edukacji szkolnej ze względu na wprowadzenie do składu koszyka opłaty na radę rodziców (por. wykres 10). Jednocześnie średnia dynamika wydatków modelowych jest niższa od dynamiki wydatków rzeczywistych odnotowanych dla I kwintyla gospodarstw domowych.

Wykres 10. Dynamika wartości koszyka PIS w zakresie edukacji na tle wzrostu wydatków gospodarstw o niskich dochodach oraz inflacji (2019=100)

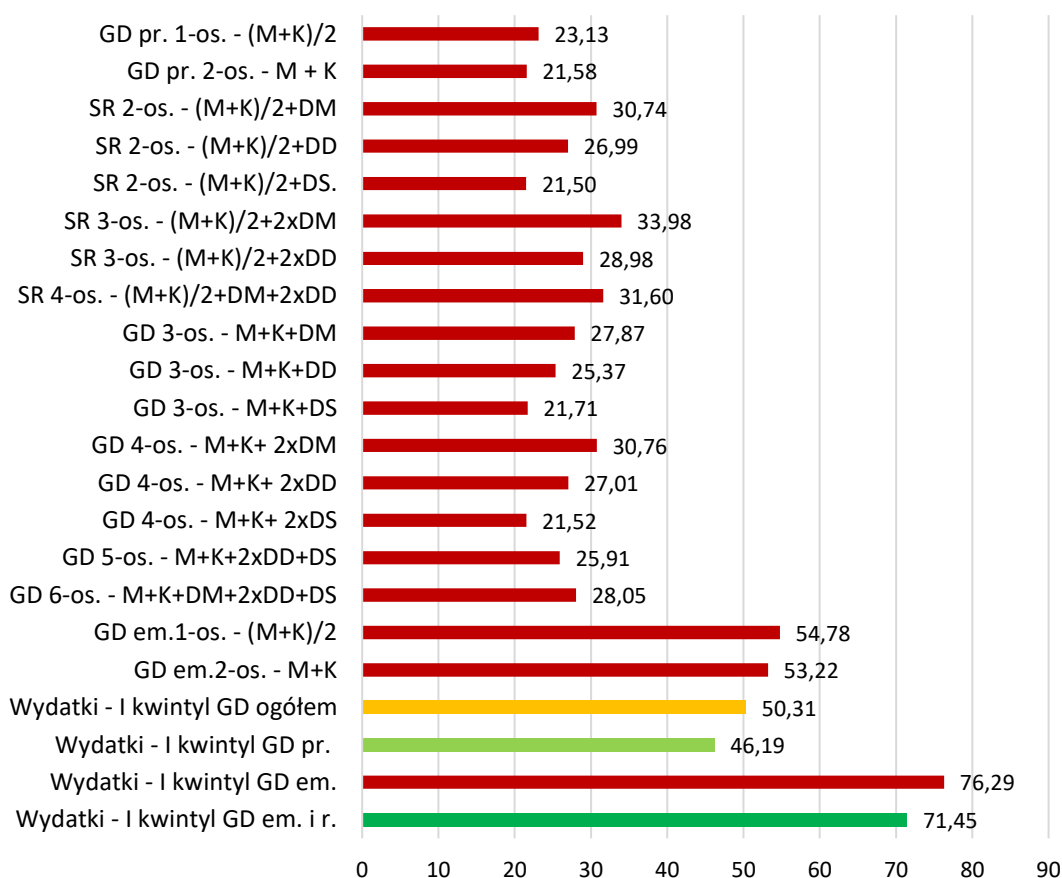

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

5. Ochrona zdrowia i higiena

Koszyk PIS w zakresie ochrony zdrowia ma w założeniach odzwierciedlać potrzeby gospodarstwa domowego w zakresie podstawowego wyposażenia „apteczki domowej”, uwzględniając także w minimalnym zakresie koszty leczenia związane z wizytami lekarskimi, pielęgnacyjnymi i rehabilitacyjnymi. Podobnie jak w poprzednich latach, koszyk nie uwzględnia zakupu kosztownych leków specjalistycznych (np. kosztów terapii w leczeniu chorób cywilizacyjnych⁶ czy leczenia przewlekłym nie objętych refundacją).

Wykres 11. Wydatki na zdrowie w modelu PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach (per capita, miesięcznie w zł, 2022 r.)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Zgodnie z początkowymi założeniami (IPiSS 2002) przyjmuje się założenie, że osoby ubogie korzystają przede wszystkim z usług w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Zakładamy jednak, że osoby te mogą również w ograniczonym zakresie korzystać z usług medycznych opłacanych z prywatnych środków finansowych (*out-of-pocket*). Koszyk ochrony zdrowia w standardzie PIS uwzględnia możliwość przeprowadzenia badań laboratoryjnych oraz wizyty lekarskiej i wizyty stomatologicznej finansowanych prywatnie.

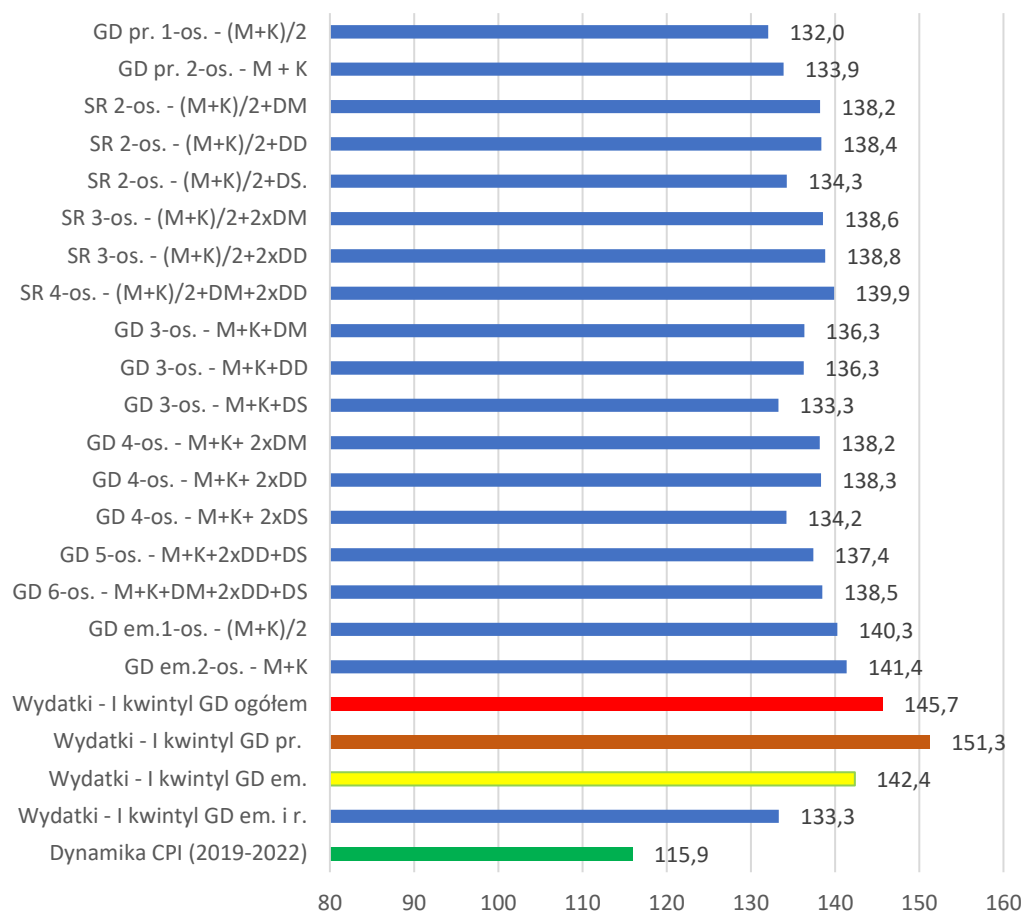
⁶ Choroby układu krążenia, nowotwory itp.

Zakłada się, że gospodarstwa z dziećmi do 6 roku życia oraz gospodarstwa osób starszych korzystają z usług prywatnie, chociaż czynią to w ograniczonym wymiarze (1 raz w roku). Dla dzieci do 18 roku życia oraz osób w wieku emerytalnym zakłada się również raz na rok skorzystanie z wizyty stomatologicznej. W przypadku osób dorosłych przyjmuje się, że korzystają one z odpłatnych usług stomatologicznych co dwa lata. Taki wymiar korzystania z usług medycznych przewidziany jest biorąc pod uwagę z jednej strony tendencje zdrowotne i większe potrzeby w zakresie leczenia stomatologicznego dzieci oraz osób starszych, z drugiej zaś fakt, że koszyk usług zdrowotnych w ramach NFZ w większym zakresie obejmuje leczenie stomatologiczne dzieci, a w niższym leczenie stomatologiczne osób dorosłych. Uwzględnienie usług finansowanych ze środków prywatnych w koszyku ochrony zdrowia uzasadnia fakt, że według badań GUS przeprowadzonych w 2020 r. 35,2% gospodarstw domowych lokujących się w I kwintylu korzystało z usług medycznych finansowanych poza systemem powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego (GUS 2022).

Lista leków uwzględnionych w ramach „apteczki domowej” w koszyku została uaktualniona tj. nie dodawano nowych produktów, natomiast za niektóre leki wprowadzono inne, stosowane powszechniej i o szerszym działaniu. Ceny dla większości leków przyjęto z notowań GUS z 2022 r., nieliczne nienotowane w GUS, pochodzą z własnych obserwacji eksperckich.

Modelowe wydatki w gospodarstwach domowych związane z potrzebami zdrowotnymi są dla większości typów gospodarstw niższe niż realne wydatki na osobę w I kwintylu. Jedynie w gospodarstwach emeryckich, poziom wydatków zdrowotnych w standardzie PIS jest wyższy od wydatków w I kwintylu gospodarstw domowych ogółem (wykres 11). Jednocześnie są one niższe od realnych wydatków gospodarstw emeryckich na ochronę zdrowia. Wyższe wydatki w gospodarstwach osób starszych są rezultatem większego zapotrzebowania w zakresie ochrony zdrowia w wyniku pogarszającego się stanu zdrowia, wielochorobowości i zwiększonej konsumpcji środków farmaceutycznych. Mimo tego, wydatki w koszyku PIS w gospodarstwach emeryckich pozostają znacznie poniżej wyników odnotowanych w badaniach budżetów gospodarstw domowych. Wysokie wydatki na zdrowie w badaniach budżetów gospodarstw domowych w pewnej części mogą odzwierciedlać fakt, że w Polsce jest szczególnie wysoka konsumpcja środków farmaceutycznych dostępnych bez recepty (tzw. leków OTC - *over the counter*), ale też i bez konsultacji lekarskiej (Lasota i in. 2022). Sprzyjają temu zarówno postawy i zachowania zorientowane na samoleczenie, jak i liberalne przepisy dotyczące dostępności środków farmaceutycznych OTC. Tak wysoka konsumpcja środków OTC często nie znajduje uzasadnienia medycznego, a więc o ile leki OTC są uwzględnione w koszyku PIS, to ich ilość jest ograniczona, obejmując jedynie wybrane środki farmaceutyczne stosowane przy infekcjach wirusowych (np. cholinex, nurofen).

Wykres 12. Dynamika wartości koszyka PIS w ochronie zdrowia na tle wzrostu wydatków gospodarstw o niskich dochodach oraz inflacji (2019=100)

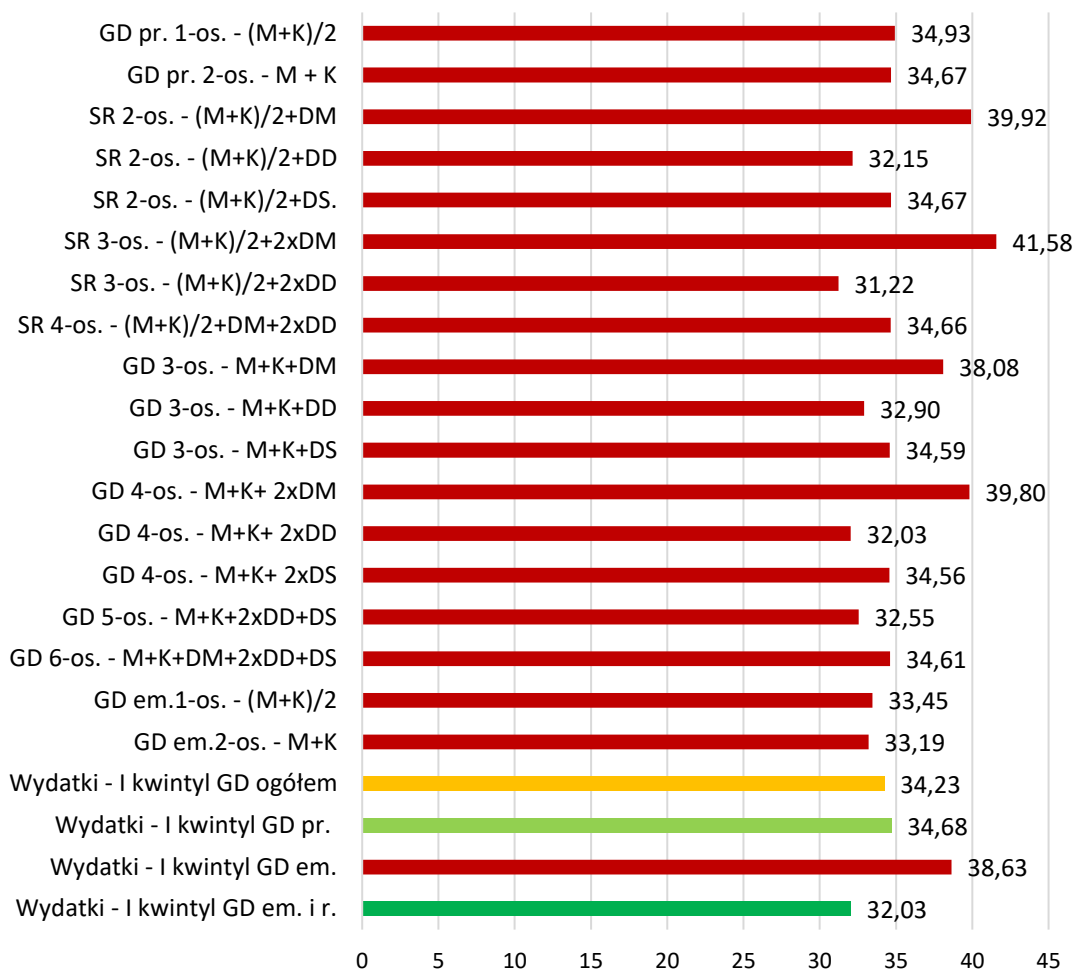

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Wydatki w koszyku zdrowotnym w standardzie PIS rosą szybciej niż inflacja, jednak znacznie poniżej przeciętnego wzrostu wydatków rzeczywistych w tej kategorii w I kwintylu (wykres 12).

W koszyku higieny osobistej główne kategorie wydatków pozostały niezmiennione w stosunku do lat poprzednich, obejmując potrzeby związane z codziennym utrzymaniem higieny osobistej. Zmiany wprowadzone w zakresie środków higienicznych w związku z pandemią COVID-19 utrzymano w odniesieniu do wyższego wykorzystania mydła w gospodarstwie domowym, natomiast zrezygnowano z podwyższenia standardów higienicznych w odniesieniu do maseczek higienicznych. Wprowadzono natomiast dodatkowe produkty ochrony przed chorobami przenoszonymi drogą płciową dla osób dorosłych oraz środki pielęgnacyjne (krem do twarzy).

Wykres 13. Wydatki na higienę w modelu PIS na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach (per capita, miesięcznie w zł, 2022 r.)

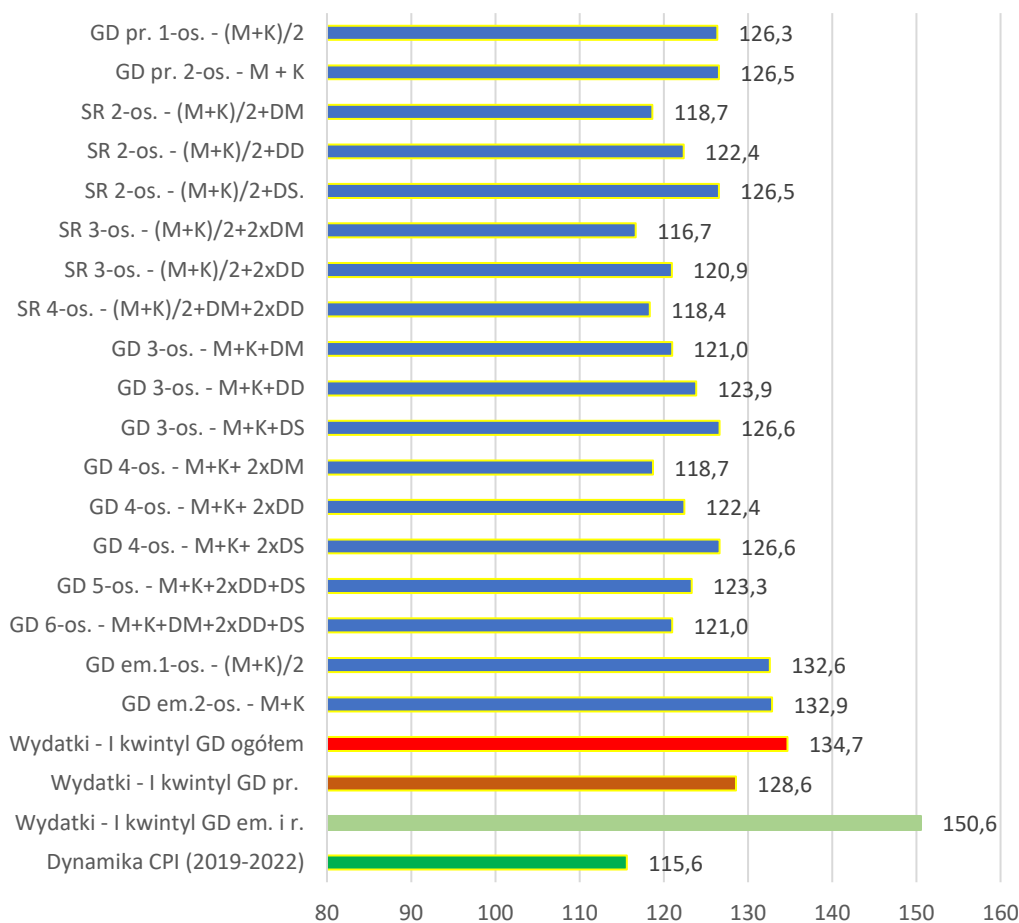

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Wartość koszyków higieny osobistej na osobę była podobnie jak w ubiegłych latach wyższa w przypadku gospodarstw z małymi dziećmi (wykres 13), wynosząc 41,6 zł w gospodarstwie trzyosobowym z dwójką małych dzieci, 39,9 zł w gospodarstwie z jednym małym dzieckiem i 38,9 zł w gospodarstwie czteroosobowym z dwójką małych dzieci.

Dynamika wydatków na higienę w koszyku PIS pozostaje poniżej przeciętnego wzrostu wydatków w tym zakresie notowanych w badaniach budżetów gospodarstw domowych dla całej populacji, chociaż jest powyżej dynamiki CPI (wykres 14). Najwyższa dynamika wzrostu wydatków odnotowywana jest, podobnie jak w badaniach GUS, w gospodarstwach emeryckich.

Wykres 14. Dynamika wartości koszyka PIS w zakresie higieny na tle wzrostu wydatków gospodarstw o niskich dochodach oraz inflacji (2019=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

6. Transport i łączność

W obecnej weryfikacji potrzeb w zakresie transportu i łączności zdecydowano się na utrzymanie wielu założeń poprzedniego badania (IPiSS 2021). Wówczas zasadniczej modernizacji poddano zwłaszcza koszyk w obszarze łączności. Obecna weryfikacja nie wymagała poważnych korekt, niemniej procesy zmiany konsumpcji w tym obszarze będą w przyszłości wymagały działań dostosowawczych w strukturze koszyka.

W związku z powyższym podobnie jak w prowadzonym przed trzema laty badaniu, utrzymano założenie, że wydatki związane z transportem ponoszą osoby dorosłe (przede wszystkim głowa gospodarstwa domowego) oraz osoby starsze, a w przypadku dzieci również tylko te starsze. Założono, że głowa gospodarstwa domowego potrzebuje się przemieszczać w związku z obowiązkami prowadzenia domu, pracuje w miarę blisko miejsca zamieszkania lub nie będąc aktywna zawodowo, czyni starania poszukując pracy. Druga osoba dorosła ponosi zwykle mniejsze koszty związane z mobilnością. Dla małych dzieci (DM) przewidziano

niewielkie koszty wynikające z konieczności okazijnego przemieszczania się (np. w sprawach zdrowotnych - wizyta u lekarza specjalisty niedostępnego w pobliżu). W innych przypadkach założono, iż dostęp do transportu publicznego jest bezpłatny lub, że jest on organizowany przez gminy (np. dojazd do szkoły) lub nie jest konieczny ze względu na odległość od szkoły. W przypadku starszych dzieci przewidziano niewielkie koszty związane z funkcjonowaniem społecznym. W obu pozostałych przypadkach (DD i DS) założono, iż miejsce nauki nie jest położone w znacznej odległości od miejsca zamieszkania lub edukacja nie jest z innych powodów związana z koniecznością regularnych dalekich dojazdów (np. ze względu na korzystanie z internatu).

W szacowaniu wydatków na transport uwzględniono zaobserwowane już trzy lata temu i wciąż aktualne tendencje na rynku. W zakresie podstawowych usług transportowych (transport publiczny) niektóre działania obniżają jego koszty. Upowszechnia się system Karty Dużej Rodziny (znacząco redukujący koszty transportu publicznego dla dzieci), uelastycznia się taryfy (bilety długookresowe, na określoną liczbę przystanków itd.) oraz zmienia strefy biletowe (zwłaszcza rozszerzeniu ulegają strefy tzw. I lub A, czyli z najtańszą taryfą).

W zakresie dojazdu podmiejskiego na odległość przekraczającą obsługę i taryfy aglomeracyjne, utrzymano założenie dojazdu do 41,5 km. Przyjęto taryfę przewoźnika publicznego (lub jego odpowiednika – samorząd lub firma prywatna) operującego w pobliżu aglomeracji miejskiej i uwzględniającego potencjalne zniżki, jak również oferującego bilety miesięczne.⁷ Ponadto obowiązują w tej chwili wspólne taryfy w wielu miastach umożliwiające korzystanie w ramach biletu długookresowego z różnych środków komunikacji (autobus/tramwaj/pociąg/skm itp.), nie ma zatem potrzeby wyodrębniania tych typów dojazdu.

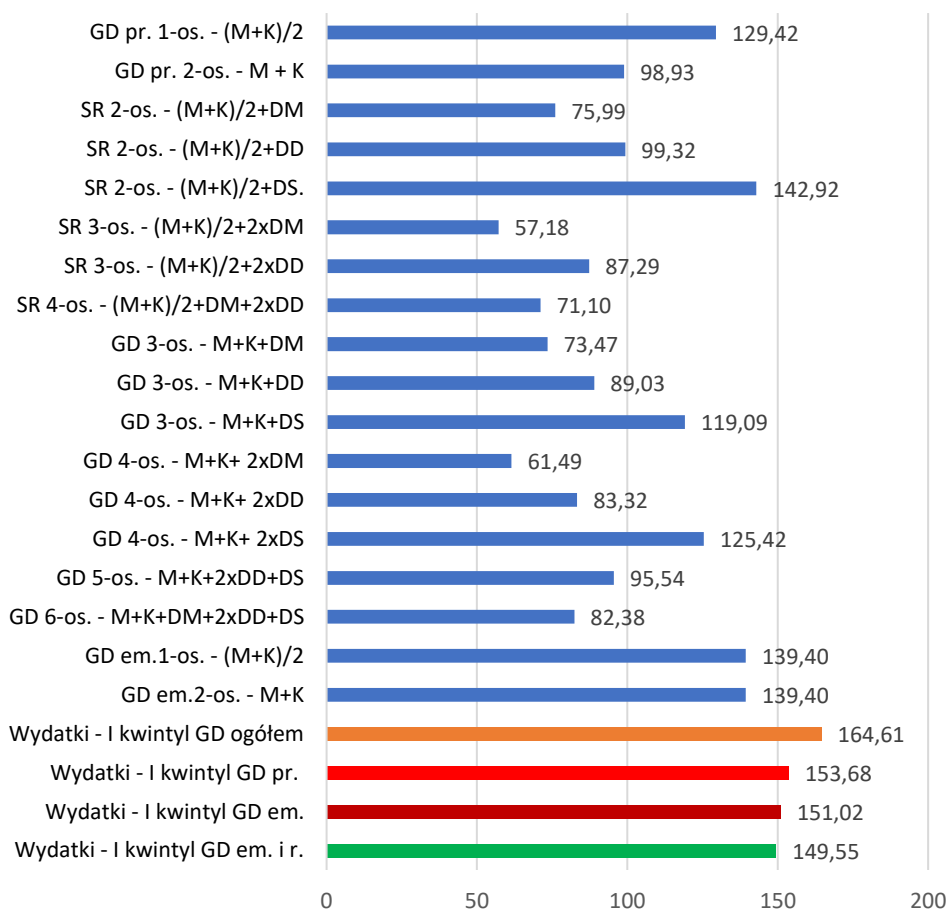
W zakresie łączności utrzymano założenie odniesienia w strukturze koszyka do wciąż rozwijającej się oferty abonamentowej, łączącej dostęp do usług telefonii komórkowej i Internetu domowego. W konsekwencji, przyjęto koszty oparte na zmodyfikowanej (uwzględniającej różnych operatorów) rynkowej ofercie taryfowej.⁸ Jednocześnie utrzymano pozycję związaną z zakupem używanego lub niedrogiego smartfona.⁹

⁷ Do koszyka przyjęto cenę biletu jednorazowego 11,00 zł. Bilety miejskie natomiast, zwłaszcza w opcji długoterminowej, kosztują około 112 złotych miesięcznie (dla biletu kwartalnego normalnego, ważnego w tzw. I strefie taryfowej, a więc w granicach miasta).

⁸ Ceny dostępu do nielimitowanego Internetu domowego wahają się (biorąc pod uwagę dolne przedziały) w zakresie ok. 35-99 zł (przy czym w miastach za tę cenę jest już dostępny standard światłowodowy do 300 mb/s, w mniejszych miejscowościach - jeśli nie ma lokalnego dostawcy – funkcjonuje wciąż usługa Neostrady o szybkości do 40 lub do 80 mb/s, pozwalająca na swobodny dostęp do rozrywki, zdalnej pracy i zdalnej edukacji oraz załatwiania spraw urzędowych).

⁹ Scalając w ramach jednej usługi koszty abonamentu, połączeń i korzystania z Internetu, zastępuje on dawniej uwzględniane, taryfy prepaidowe oraz kwoty będące reprezentantami kosztów załatwiania spraw urzędowych. W przyszłości być może trzeba będzie rozważyć uwzględnienie zwiększających się możliwości załatwiania spraw za pomocą dedykowanych platform internetowych (np. mObywatel).

Wykres 15. Wartości koszyków PIS dla transportu i łączności na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach (per capita, miesięcznie w zł, 2022 r.)

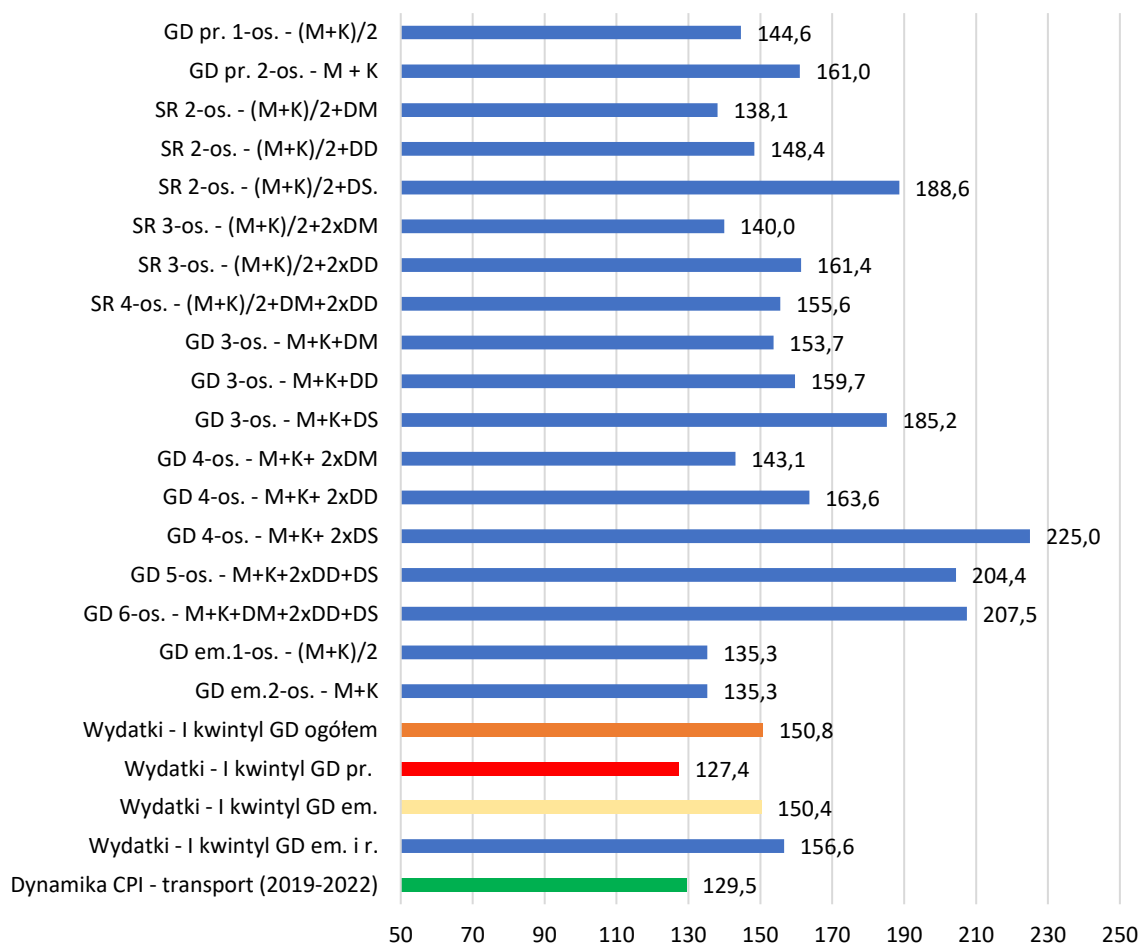

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Podobnie jak w przypadku innych grup potrzeb, za punkt odniesienia wartości opracowanego koszyka w zakresie wydatków na transport i łączność obrano skalę wydatków gospodarstw domowych w I kwintylu (wykresy 15 i 16).

Wydatki koszykowe w standardzie PIS na transport i łączność w porównaniu do rzeczywistych wydatków gospodarstw z I kwintyla są zróżnicowane (por. wykres 15). Można stwierdzić, że są one znacznie niższe w gospodarstwach z wyłącznie dziećmi młodszymi, gdyż te ostatnie nie mają istotnych potrzeb w tej dziedzinie. Wydatki modelowe na transport i łączność rosną wraz z wiekiem dzieci. Widzimy to na przykładzie dzieci dorastających (wiek od 6 - 18), a jeszcze wyraźniej u dzieci starszych (wiek 19 - 24). Wydatki te są widocznie wyższe w przypadku gospodarstw samotnych rodziców z większą liczbą dorastających dzieci oraz gospodarstw dwóch osób dorosłych z kilkoma dziećmi w wieku starszym.

Wykres 16. Dynamika koszyków PIS dla transportu i łączności na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach oraz inflacji w 2019-2022 (2019=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD. Uwaga: Dynamika w przypadku łączności w tym okresie wyniosła 113,8.

Zatem modelowe koszty w zakresie transportu i łączności w standardzie PIS, oprócz pewnego stabilnego poziomu wynikającego z egzystencji osób dorosłych – ulegają zwiększeniu wraz z dorastaniem dzieci. Może to wynikać z konieczności zapewnienia im mobilności i chęci stworzenia odpowiedniego standardu komunikowania się (smartfon oraz dostęp do Internetu).

W gospodarstwach emeryckich, modelowe wydatki na transport i łączność w standardzie PIS są relatywnie wysokie. Jednak w porównaniu do poziomu wydatków w gospodarstwach emeryckich z I kwintyla, wartości koszykowe są niższe. Może to sugerować, iż gospodarstwa te również zapewniają sporą mobilność swoim członkom oraz nie zaniedbują kontaktu z wykorzystaniem nowych technologii (przy jednoczesnym braku obciążeń wydatkami na dzieci).

Dynamika wartości koszykowych dla transportu i łączności wzrosła najbardziej w gospodarstwach z tzw. dziećmi starszymi w wieku 19 - 24 lata (wykres 16). Jest to związane z uwzględnieniem większych ich potrzeb w zakresie łączności (głównie korzystania z telefonu komórkowego oraz dostępu do sieci). W tych gospodarstwach modelowe wydatki wzrastają w przypadku samotnego rodzica z dzieckiem starszym o 88,6%, zaś w rodzinie osób dorosłych

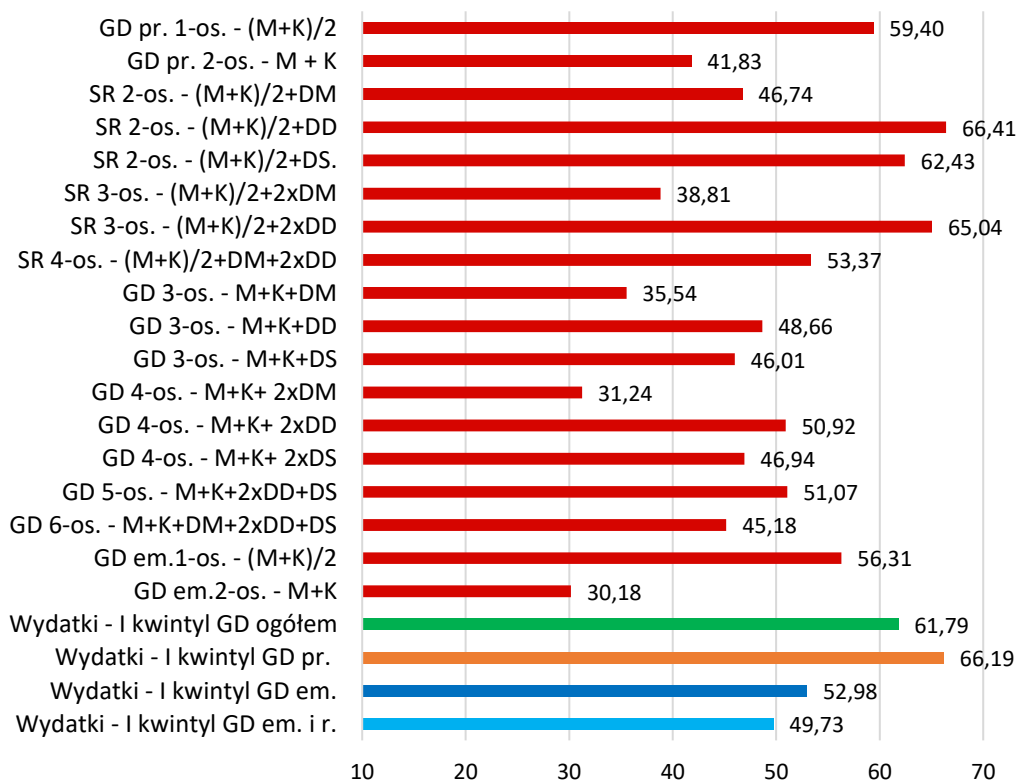
z dwójką dzieci starszych - o 125%. Dynamika ta może wydawać się wysoka, jednak ich bezwzględna wartość i tak nie przewyższa wysokości wydatków z I kwintyla (wykres 15). Zastosowane zmiany uwzględniają potrzeby młodych ludzi (19-24 lata) w zakresie ich mobilności w dojazdach na uczelnię (jeśli realizują studia wyższe) bądź wchodzących na rynek pracy.

W przypadku gospodarstw emeryckich, stosunkowo wysoka dynamika wzrostu wartości koszykowych (35,3%) i tak jest niższa od wzrostu wydatków u emerytów i rencistów z I kwintyla rozkładu dochodów (56,6%).

7. Kultura i rekreacja

Konstrukcja koszyka i przyjęte wartości normatywne zakładają, że gospodarstwa domowe, mimo iż są ubogie, uczestniczą w życiu kulturalnym. Oprócz wspomnianych już wcześniej wydatków na podręczniki, uwzględnione są więc – choć w ograniczonym stopniu – wydatki na bilet do kina, teatru, wejście do zoo (dla dzieci młodszych) oraz książkę. Przyjmuje się bowiem, że uczestnictwo w życiu kulturalnym jest warunkiem zaspokojeniem potrzeb rozwojowych dzieci i pełni funkcję integracyjną dla rodziny. W koszyku wydatków uwzględniony jest również 1 wyjazd wypoczynkowy dla dziecka poniżej 18 roku życia.

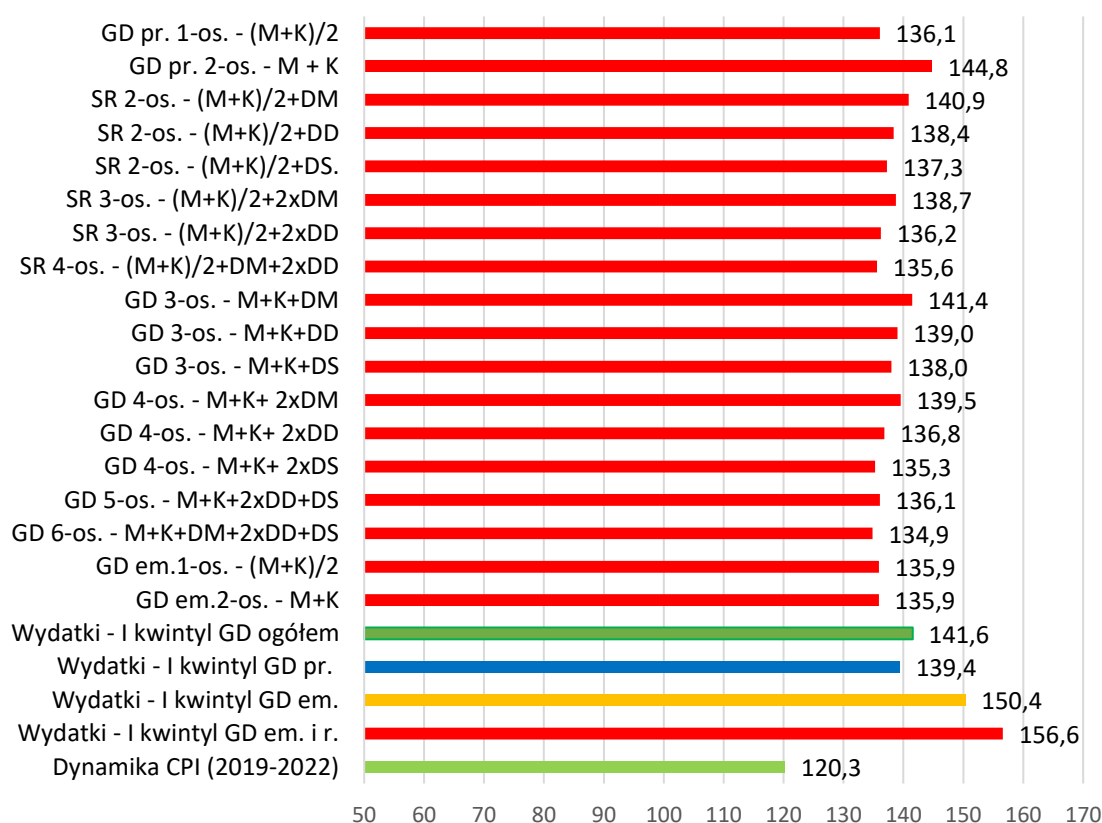
Wykres 17. Wartości koszyka PIS w zakresie rekreacji i kultury na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach (per capita, miesięcznie w zł, 2022 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Przeciętne wydatki z koszyka kultury i rekreacji są niższe aniżeli wydatki ponoszone na ten cel przez gospodarstwa domowe z I kwintyla (wykres 17). Jedyne w gospodarstwach z dzieckiem w wieku 18-24 lat przekraczają średnie wydatki w I kwintylu. Z kolei niższe wydatki odnotowane są w gospodarstwach emeryckich, ta grupa społeczna – na co wskazują analizy m.in. dotyczące obszaru aktywnego starzenia się – w mniejszym stopniu aniżeli inne grupy korzysta z dóbr kultury. Jednocześnie przyjmuje się, że zarówno ilościowy jak i jakościowy zakres koszyka nie uległ istotnym zmianom w porównaniu z wcześniejszym okresem.

Wykres 18. Dynamika wartości koszyków PIS w zakresie kultury i rekreacji na tle wydatków gospodarstw o niskich dochodach oraz inflacji w latach 2019-2022 (2019=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Dynamika wydatków w koszyku związanym z rekreacją i kulturą przeciętnie jest niższa aniżeli rzeczywiste wydatki odnotowane w I kwintylu gospodarstw domowych w 2022 r. Jedyne w gospodarstwach osób dorosłych w wieku do 60 lat oraz w gospodarstwach z małymi dziećmi (do 5 lat) wzrost tych wydatków jest wyższy od wzrostu wydatków w I kwintylu gospodarstw ogółem.

* * *

W Progu Interwencji Socjalnej, istnieje dodatkowa kategoria „pozostałych wydatków”, których wartość szacujemy jako 8% od sumy omówionych wyżej grup wydatków (IPiSS 2002).

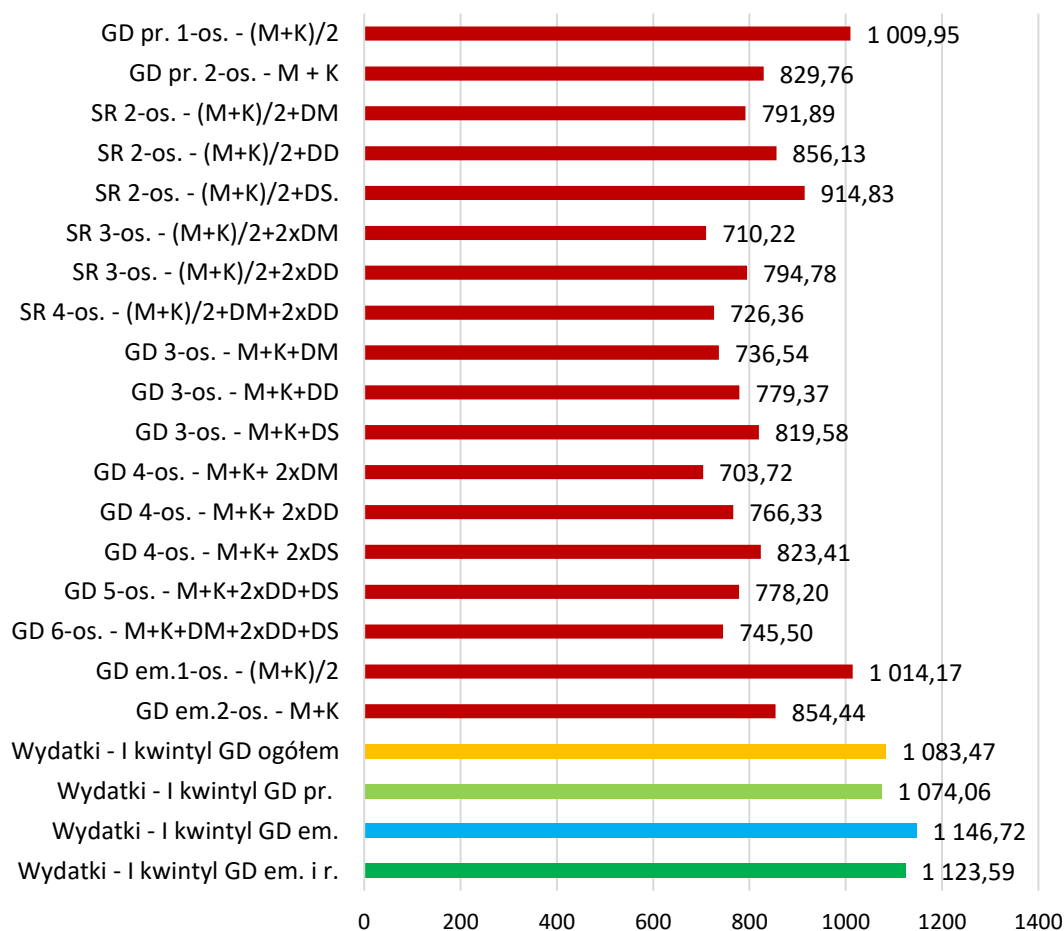
Łączne wartości Progu Interwencji Socjalnej dla 2022 r. w różnych typach gospodarstw domowych są przedstawione w Posumowaniu, a szczegółowe dane zawarto w Aneksie.

8. Łączna wartość Progu Interwencji Socjalnej w 2022 r.

Łączną wartość Progu Interwencji Socjalnej dla **osoby samotnej** w wieku produkcyjnym w cenach z 2022 r. oszacowano na 1 009,95 zł (w 2019 r. było to 775,92 zł). Dla dwojga rodziców z jednym dzieckiem starszym wartość progu wynosi 819,58 zł (w 2019 r. 599,75 zł). Dla osoby samotnie gospodarującej w wieku emeryckim wydatki w standardzie PIS oszacowano na 1 014,17 zł (w 2019 r. 779,47 zł).

Dane zbiorcze wartości progu PIS (w złotych) oraz jego struktury przedstawiono w Aneksie. Na wykresie 19 przedstawiono wartość łączną Progu Interwencji Socjalnej w cenach z 2022 r. na osobę w gospodarstwie. W każdym z badanych typów gospodarstw badane progi są niższe od rzeczywistych wydatków ubogich gospodarstw z I kwintyla rozkładu dochodów. Wartości PIS na osobę w gospodarstwie były najniższe dla dwojga osób dorosłych wychowujących dwoje małych dzieci (703,72 zł na osobę).

Wykres 19. Wartości Progu Interwencji Socjalnej ogółem na tle wydatków gospodarstw domowych z I kwintyla (miesięcznie, na osobę, 2022 r.)

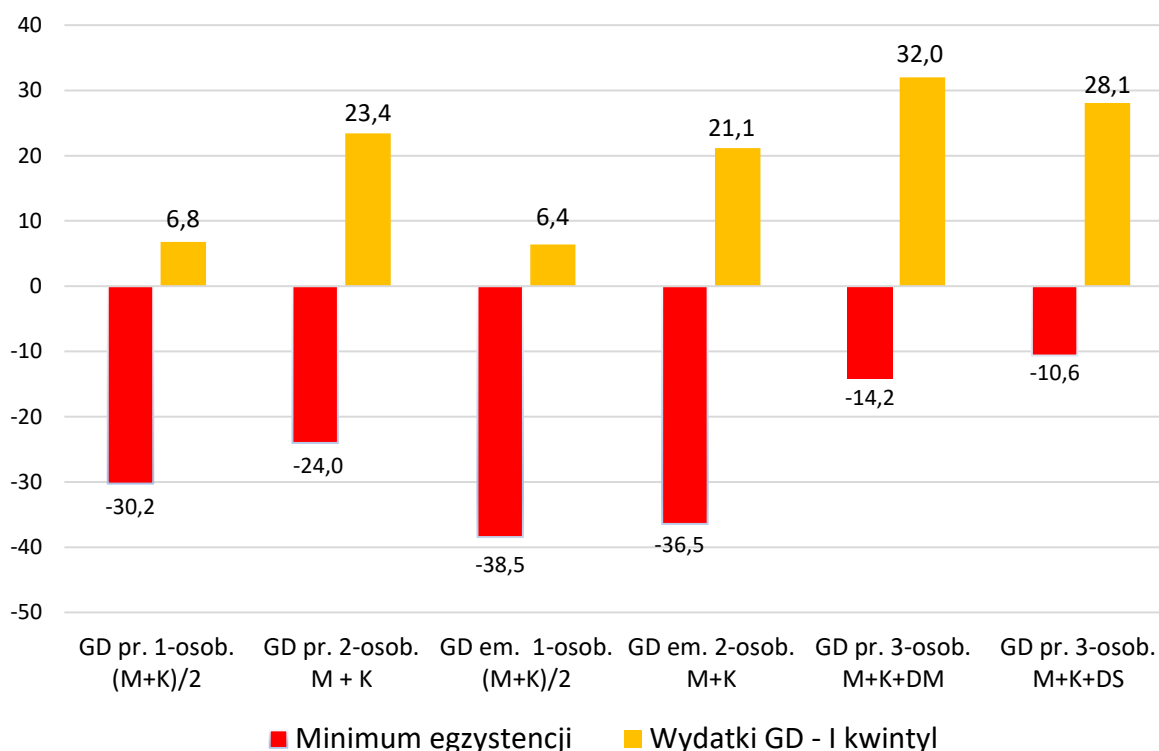

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Wartości dla Progów Interwencji Socjalnej w cenach z 2022 r. są wyższe od poziomu minimum egzystencji (ME). Najbardziej znaczące różnice są widoczne w gospodarstwach

emeryckich: wartości minimum egzystencji są niższe od szacunków PIS od 36,5 do 38,5 p.p. W gospodarstwach osób dorosłych bez dzieci minimum egzystencji jest niższe od wartości progów PIS od 17,9 do 25,8 p.p. W rodzinach z jednym dzieckiem na utrzymaniu, wartości minimum egzystencji są niższe od PIS od 10,6 do 14,2 p.p. Należy pamiętać, że linia minimum egzystencji wyznacza linię ubóstwa skrajnego w Polsce.

Wykres 20. Minimum egzystencji oraz wydatki gospodarstw domowych z I kwintyla w relacji do wartości PIS w 2022 r. w wybranych typach gospodarstw (wartości PIS = 0,0 p.p.)

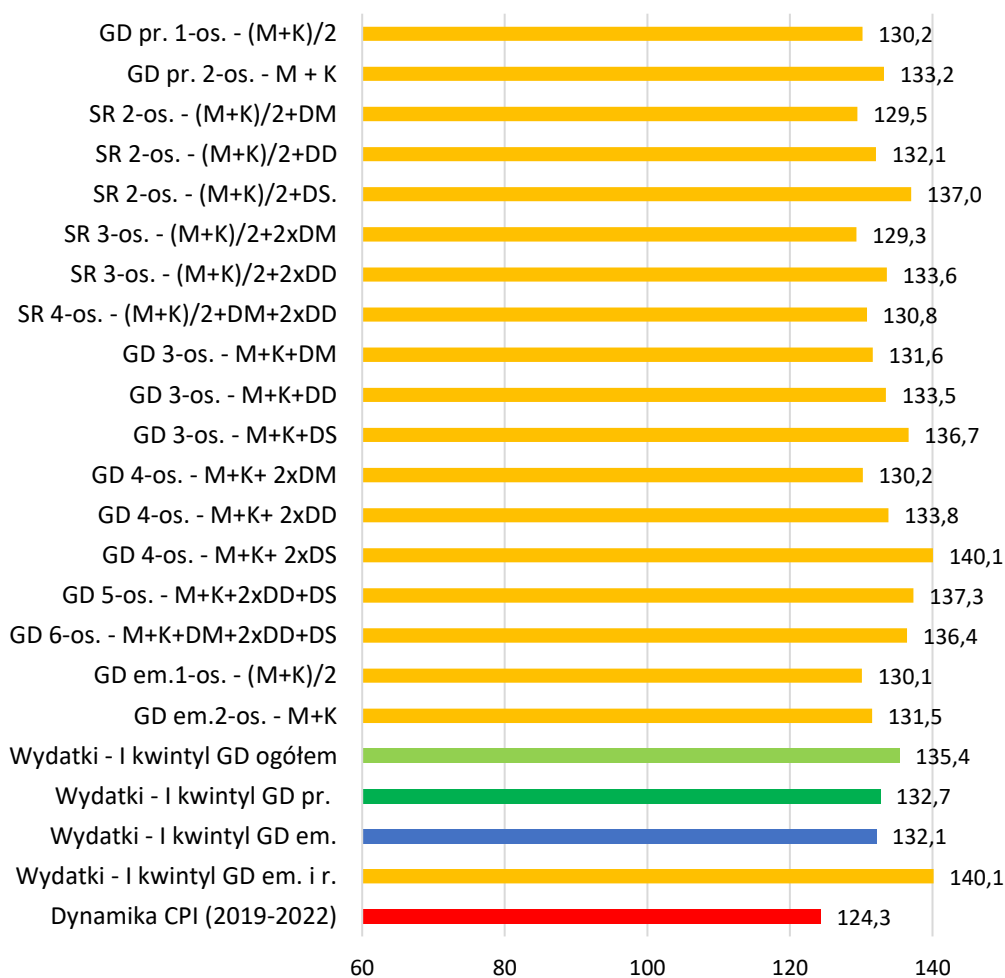
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

W 2022 r. w relacji progów PIS do wydatków z I oraz II kwintyla zachodzi dość nietypowe zjawisko. Wydatki z II kwintyla w badaniach GUS są kwotowo nieco niższe (o 18,67 zł na osobę) niż gospodarstw z I kwintyla. Podobna tendencja wystąpiła w 2021 r. O ile w poprzednich seriach badań szacunki progów PIS lokowały się między poziomem wydatków gospodarstw z I oraz II kwintyla (zwykle plasując się bliżej I kwintyla), obecnie są poniżej poziomu wydatków w I kwintylu.

W warunkach panujących w 2022 r. wartości progów PIS są najbardziej zbliżone do przeciętnych wydatków z I kwintyla w gospodarstwach 1-osobowych – są one niższe o 6,4-6,8% (w 2019 r. były one niższe o 2,6-3,1%). W gospodarstwach 2-osobowych koszyki PIS są niższe o 21,1-23,4% od wydatków gospodarstw z I kwintyla. Natomiast w rodzinach z dziećmi ta różnica wzrosła od 28,1-32%.

Na zmianę poziomu konsumpcji gospodarstw domowych wpływ ma sytuacja gospodarcza, która w ostatniej dekadzie ulegała istotnym zmianom. W latach 2014-2016, przy stosunkowo dobrej koniunkturze i warunkach deflacji (CPI -1,5%) zwiększano wydatki publiczne (w tym na świadczenia skierowane do rodzin), co sprzyjało wzrostowi konsumpcji sięgającemu 18% rzeczywistych wydatków gospodarstw domowych z I kwintyla. W latach 2016-2018 odnotowano wzrost inflacji (+6%), a rzeczywiste wydatki niezamożnych gospodarstw domowych (z I kwintyla rozkładu dochodów) nadal wzrastały – ogółem w gospodarstwach o 26%, w tym w gospodarstwach pracowniczych o 22%. W tym okresie wzrost wartości modelowych koszyków PIS wynoszący od 8,7% (w rodzinie emeryckiej) do 13,8% (w gospodarstwie rodziców z dwojgiem dzieci dorastających) można uznać za zrównoważony, choć poniżej wzrostu realnych wydatków. W okresie 2019-2022 łączna dynamika wzrostu inflacji była znacznie wyższa (CPI 24,3%), do czego przyczyniły się między innymi szoki zewnętrzne będące wynikiem pandemii COVID-19 oraz wojny na terenie Ukrainy.

Wykres 21. Dynamika wartości koszyków PIS na tle inflacji i wydatków gospodarstw domowych z I kwintyla (2019=100)

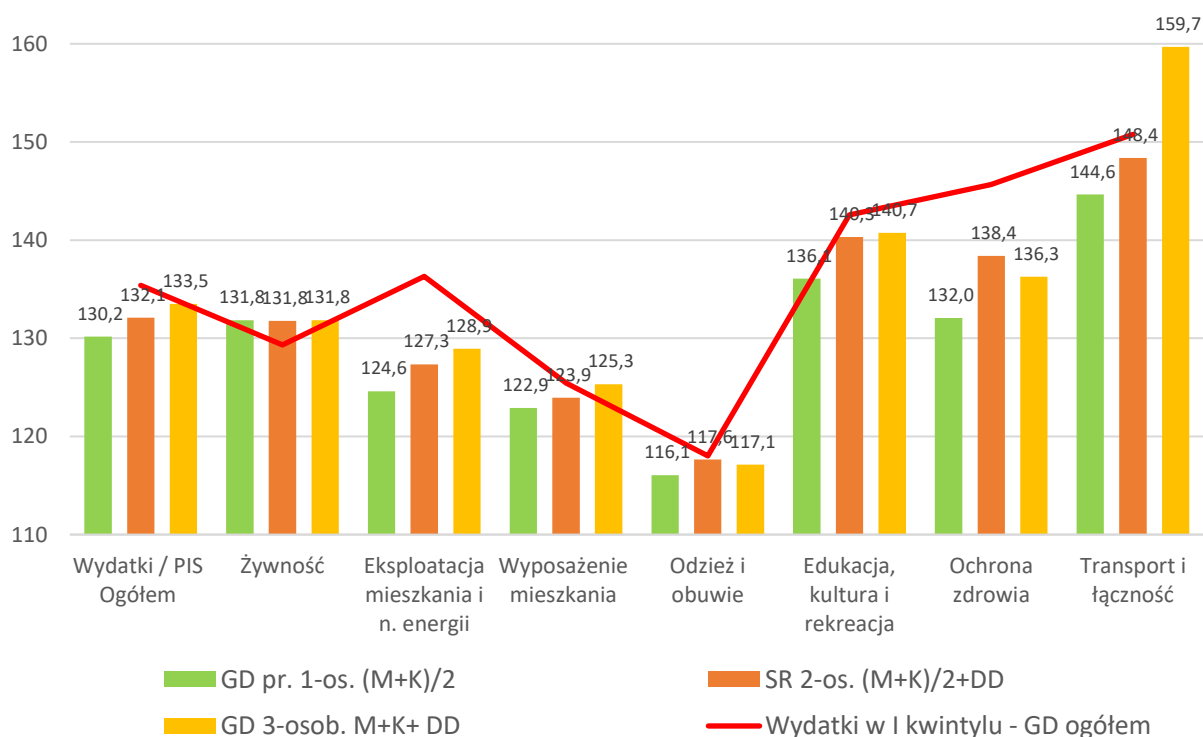
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i BBGD.

Wzrost cen towarów i usług w ostatnim okresie przekłada się w szczególności na wzrost kosztów życia gospodarstw uboższych, które są znacznie bardziej narażone na negatywne

skutki inflacji. Przeciętnie, wydatki rzeczywiste w I kwintylu gospodarstw domowych wzrosły o 35,4% w latach 2019-2022, a więc o 11,1 p.p. powyżej inflacji (por. wykres 21). Wzrost wartości koszyków PIS oscyluje wokół przeciętnego wzrostu wydatków w I kwintylu w latach 2019-2022, przyjmując wartości od 30,1% do 40,1% zależnie do typu gospodarstwa domowego.

Wśród przyczyn, które najbardziej zaważyły na wzroście wartości progów PIS w okresie 2019-2022 są zwyżka cen podstawowych produktów żywnościowych oraz wyższe opłaty za utrzymanie mieszkania i nośniki energii. W przypadku innych grup potrzeb także notowano zwyżkę progów PIS – ilustruje to poniższy wykres na przykładzie wybranych 3 typów gospodarstw domowych. W przypadku transportu i łączności wzrost modelowych wydatków przewyższa samą dynamikę. Było to konieczne, by dostosować model do rosnących wymogów w mobilności (w staraniach o pracę) oraz w łączności ze światem. Tym niemniej dynamika rzeczywistych wydatków w gospodarstwach z I kwintyla była często dużo wyższa od weryfikowanych progów (edukacja oraz kultura i rekreacja, wyposażenie mieszkania, ochrona zdrowia) itd.

Wykres 22. Dynamika wartości koszyków PIS oraz wydatków gospodarstw domowych z I kwintyla w latach 2019-2022 (wybrane typy gospodarstw, 2019=100)

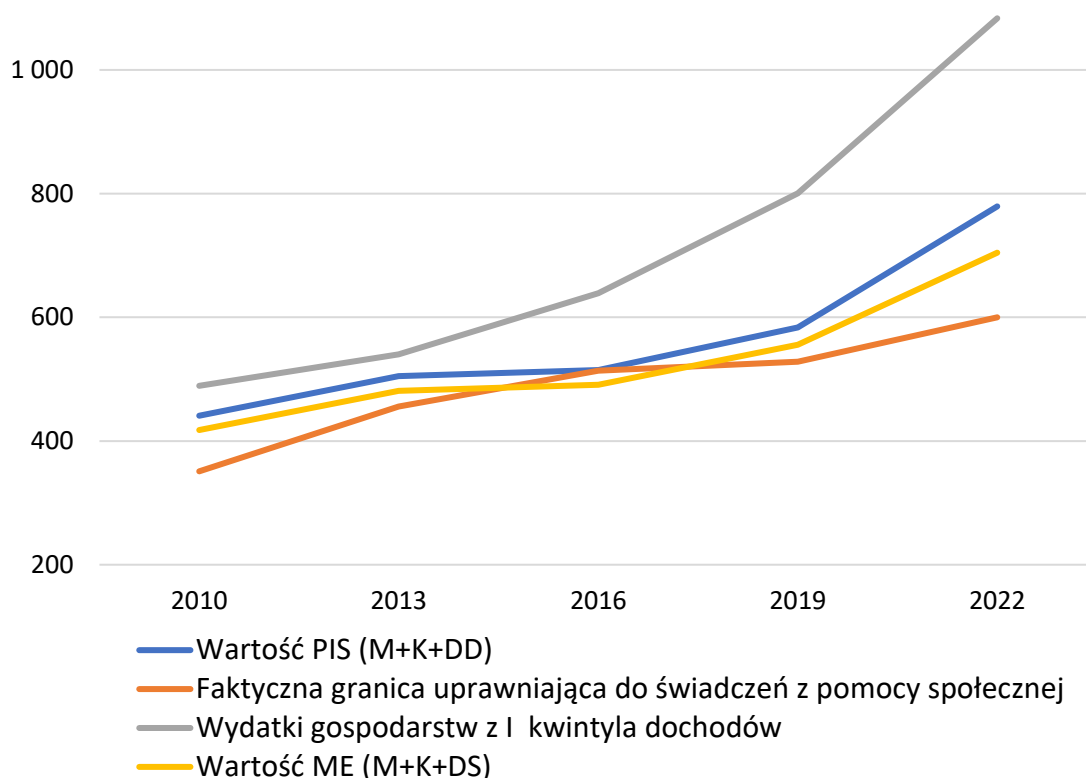

Źródło: Opracowanie własne.

Ostatnim, bardziej perspektywicznym podsumowaniem jest zestawienie wartości koszyków PIS na tle wartości minimum egzystencji oraz wydatków w I kwintylu z pięciu

ostatnich badań realizowanych co 3 lata.¹⁰ Na wykresie 23 dane na przykładzie rodziny z jednym dzieckiem uzupełniono o granicę dochodów uprawniającą do świadczeń z pomocy społecznej.

Wykres 23. Wartości koszyków PIS w latach 2010 - 2022 na tle wydatków grup ubogich oraz progu dostępu do świadczeń z pomoc społecznej (w złotych, miesięcznie, dla gospodarstwa z dwójką dzieci)

Uwaga: Wartości progów ME i PIS są porównywalne co do składu gospodarstwa, jednak inny jest wiek dziecka (DD - dziecko dorastające wiek przyjęty od 6 do 18 lat, DS - dziecko starsze, wiek przyjęty 13 - 15 lat).

Źródło: Opracowanie własne.

Rzeczywiste wydatki ubogich gospodarstw domowych (z I kwintyla) cechuje bardzo wysoka dynamika wzrostu. Natomiast analizowane wartości progi PIS oraz ME dla gospodarstwa z dwójką dzieci (a także kryterium dochodowego obowiązującego dla świadczeń z pomocy społecznej) mimo podobnej dynamiki w ostatnim okresie, kształtują się na niższych poziomach. Różnica między przeciętnymi wydatkami rzeczywistymi a pozostałymi wskaźnikami wyraźnie powiększa się.

Szczególnie silny wzrost wydatków w gospodarstwach ubogich (na progu minimum egzystencji) obserwujemy od czwartego kwartału 2021 r. W kolejnych kwartałach 2022 r., po wybuchu wojny w Ukrainie i dalszym wzroście inflacji spowodowanym m.in. wzrostem cen

¹⁰ Są to badania progów realizowane co 3 lata, w cenach z lat: 2010, 2013, 2016, 2019 i 2022.

energii, koszty życia gospodarstw ubogich (np. na poziomie minimum egzystencji, ale też i pierwszego kwintyla) rosły zdecydowanie szybciej niż inflacja (w przypadku minimum egzystencji o ok. 8 p.p.).¹¹ Dzieje się tak nie tylko z powodów opisanego powyżej znacznego obciążenia wydatkami na produkty podstawowe (żywność oraz koszty mieszkania, w tym energii), ale również dlatego, że gospodarstwa ubogie mają niewielkie możliwości zmniejszenia konsumpcji oraz zastąpienia towarów konsumpcyjnych tańszymi zamiennikami.

Należy również mieć na uwadze, że inflacja panująca w 2023 r. – a więc w okresie nie objętym analizą w poprzednich częściach tego opracowania – utrzymująca się na średnim poziomie 11,4%, miała wpływ na dalsze pogarszanie się sytuacji gospodarstw ubogich. Choć nie znane są jeszcze dane o wydatkach gospodarstw domowych za ten okres, należy się spodziewać ich wyższego wzrostu od przeciętnego wskaźnika cen konsumpcyjnych w gospodarce.

Wstępne szacunki progów PIS w cenach z 2023 r.

Mając na względzie fakt, że prezentowane w tej analizie wartości Progów Interwencji Socjalnej obejmują swoim zakresem lata 2019-2022, po którym inflacja nadal utrzymywała się na stosunkowo wysokim poziomie, podjęto dodatkowy wysiłek oszacowania ich wartości w cenach 2023 r. Nie byłoby to możliwe bez dostępu do danych cenowych zamówionych w Głównym Urzędzie Statystycznym. Dzięki temu dysponujemy bardziej aktualnymi danymi o wartościach progów PIS. Mogą one posłużyć w decyzjach dotyczących wysokości kryterium dochodowego doświadczeń z pomocy społecznej. Zdajemy sobie sprawę z tego, że bez uwzględnienia sytuacji z 2023 r. już na początku nowego okresu (od 2024 r.) wartości te mogą okazać się trudne do przyjęcia w dialogu społecznym.

Wstępny szacunek wartości progu interwencji socjalnej w cenach z 2023 r. osoby samotnej w wieku produkcyjnym wynosi 1 145,09 zł, zaś dla osoby w wieku w wieku emeryckim jest to kwota 1 150,03 zł. W rodzinie z jednym dzieckiem na utrzymaniu wartość progu PIS na osobę kształtuje się od 832,46 zł (rodzice z dzieckiem młodszym) do 924,52 zł (rodzice z dzieckiem starszym). Wartość koszyków PIS w stosunku do wartości z 2022 r. wzrosła przeciętnie o 13,4% w gospodarstwach pracowniczych bez dzieci, o 13,2% w gospodarstwach emeryckich, o 12,7% w gospodarstwach rodziców samotnie wychowujących dzieci, o 12,9% w rodzinach z jednym dzieckiem na utrzymaniu oraz 12,8% w badanych gospodarstwach z dwójką dzieci na utrzymaniu. Dane o wartościach oraz dynamice tych szacunków w stosunku do 2022 r. zamieszczono w Tabelach 6 A i B oraz 7 A i B w Aneksie.

¹¹ Szczegółowo koszty życia gospodarstw domowych na poziomie minimum egzystencji i minimum socjalnego w kontekście wzrostu cen w Polsce omówiono w trakcie wystąpienia na posiedzeniu Komisji ds. Zatrudnienia i Spraw Społecznych Parlamentu Europejskim w dn. 2 lutego 2023 r. w prezentacji pt. „Social and Economic consequences of the rising costs of living”, Agnieszka Sowa-Kofta, Piotr Kurowski (IPiSS).

Literatura

- ASCS 2023. Rynek odzieżowy w Polsce. Arvato Supply Chain Solutions, dostępny na www.arvato.com
- Broda-Wysocki P., Kurowski P. 2017. Ubóstwo mieszkaniowe: oblicza, trendy, wyzwania, *Polityka Społeczna*, nr 2/2017.
- Deniszczuk L., Kurowski P., Styrz M. 2007. Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowanie w polityce społecznej. Opracowania PBZ. IPiSS. Warszawa.
- GUS 2024. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w grudniu 2023 r., Informacje Sygnalne, 15.01.2024 r. GUS Dostęp na: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-grudniu-2023-roku,2,146.html>
- GUS 2023 a. Budżety gospodarstw domowych w 2022 r., Analizy statystyczne, GUS wrzesień 2023, Warszawa.
- GUS 2023 b. Warunki mieszkaniowe w Polsce w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, Spisy powszechne, Warszawa-Lublin 2023.
- GUS 2022. Ochrona zdrowia w gospodarstwach domowych w 2020 r., Warszawa
- GUS 2020. Budżety gospodarstw domowych w 2019 r., Analizy statystyczne GUS, Warszawa.
- GUS 2017. Budżety gospodarstw domowych w 2016 r., Informacje i opracowania statystyczne GUS, Warszawa.
- IPiSS 2002. Kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń pomocy społecznej, raport, Golinowska S. (red.), czerwiec, Warszawa.
- IPiSS 2021. Wysokość i struktura Progu Interwencji Socjalnej. Raport z eksperckiej weryfikacji i szacowania wartości koszykowych w cenach z 2019 r., Kurowski P. (red.), (red.), luty, Warszawa. Dostępny na www.ipiss.com.pl
- IPiSS 2018. Wysokość i struktura Progu Interwencji Socjalnej. Raport z badania eksperckiego wartości koszyków progu interwencji socjalnej. Kurowski P. (red.), (red.), luty, Warszawa. Dostęp na www.ipiss.com.pl
- IPiSS 2009. Wysokość i struktura Progu Interwencji Socjalnej. Raport weryfikacyjny (według informacji cenowych dla 2007 r.). Broda-Wysocki P. (red.), Deniszczuk L., Głogosz D. Kurowski P. luty, Warszawa.
- Lasota, D.; Mirowska-Guzel, D.; Goniewicz, M. 2022, The Over-the-Counter Medicines Market in Poland. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2022, 19, 17022. <https://doi.org/10.3390/ijerph192417022>
- PARP 2022. Branżowy Bilans Kapitału Ludzkiego – branża przemysł mody i innowacyjnych tekstyliów. Raport podsumowujący I edycję badań realizowanych w latach 2020–2021. IBC GROUP Central Europe Holding S.A., Warszawa.

Aneks tabelaryczny

Tablica 1 A. Próg Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych na tle wydatków z I kwintyla (w złotych, na 1 osobę, w cenach z 2022 r.)

Liczba osób		1-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	Gospodarstwa pracownicze	Gospodarstwa domowe ogółem
Skład demograficzny gospodarstwa		(M+K)/2	M + K	(M+K)/2+D M	(M+K)/2+D D	(M+K)/2+D S.	(M+K)/2+ 2xDM	(M+K)/2+ 2xDD	(M+K)/2+ DM+2xDD	Wydatki z I kwintyla	
1	Żywność	328,80	310,52	255,38	297,65	319,06	237,00	293,36	270,08	313,57	322,62
2	Mieszkanie	331,88	233,20	233,20	233,20	233,20	189,88	189,88	181,64	248,74	251,50
	– eksploatacja	277,70	201,51	201,51	201,51	201,51	162,63	162,63	156,81	197,57	199,47
	– wyposażenie	54,18	31,69	31,69	31,69	31,69	27,25	27,25	24,82	51,18	52,03
3	Odzież i obuwie	27,58	27,58	30,16	29,62	28,53	31,02	30,30	30,92	47,94	45,33
4	Edukacja	0,00	0,00	21,10	7,37	4,75	28,14	9,83	4,75	15,35	13,74
5	Ochrona zdrowia	23,13	21,58	30,74	26,99	21,50	33,98	28,98	31,60	46,19	50,31
6	Transport i łączność	129,42	98,93	75,99	99,32	142,92	57,18	87,29	71,10	153,68	164,61
7	Kultura i rekreacja	59,40	41,83	46,74	66,41	62,43	38,81	65,04	53,37	66,19	61,79
8	Higiena osobista	34,93	34,67	39,92	32,15	34,67	41,58	31,22	34,66	34,68	34,23
9	Pozostałe wydatki	74,81	61,46	58,66	63,42	67,76	52,61	58,87	54,25	147,71	139,34
10	Razem koszyk PIS	1 009,95	829,76	791,89	856,13	914,83	710,22	794,78	732,36	1 074,06	1 083,47

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 1 B. Próg Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych na tle wydatków z I kwintyla
(w złotych, na 1 osobę, w cenach z 2022 r.)

Liczba osób		3-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	6-osobowe	Gospodarstwa pracownicze	Gospodarstwa domowe ogółem
Skład demograficzny gospodarstwa		M+K+DM	M+K+DD	M+K+DS	M+K+2xDM	M+K+2xDD	M+K+ 2xDS	M+K+2xDD+DS.	M+K+DM+2xDD+DS.	Wydatki z I kwintyla	
1	Żywność	273,76	301,94	316,21	255,38	297,65	319,06	303,64	286,41	313,57	322,62
2	Mieszkanie	189,88	189,88	189,88	181,64	181,64	181,64	174,45	170,00	248,74	251,50
	– eksploatacja	162,63	162,63	162,63	156,81	156,81	156,81	150,91	148,47	197,57	199,47
	– wyposażenie	27,25	27,25	27,25	24,82	24,82	24,82	23,54	21,53	51,18	52,03
3	Odzież i obuwie	29,30	28,94	28,21	30,16	29,62	28,53	29,60	30,12	47,94	45,33
4	Edukacja	14,07	4,92	3,17	21,10	7,37	4,75	7,80	13,53	15,35	13,74
5	Ochrona zdrowia	27,87	25,37	21,71	30,76	27,01	21,52	25,91	28,05	46,19	50,31
6	Transport i łączność	73,47	89,03	119,09	61,49	83,32	125,42	95,54	82,38	153,68	164,61
7	Kultura i rekreacja	35,54	48,66	46,01	31,24	50,92	46,94	51,07	45,18	66,19	61,79
8	Higiena osobista	38,08	32,90	34,59	39,80	32,03	34,56	32,55	34,61	34,68	34,23
9	Pozostałe wydatki	54,56	57,73	60,71	52,13	56,77	60,99	57,64	55,22	147,71	139,34
10	Razem koszyk PIS	736,54	779,37	819,58	703,72	766,33	823,41	778,20	745,50	1 074,06	1 083,47

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 2 A. Struktura Progu Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych na tle wydatków z I kwintyla
(w %, w cenach z 2022 r.)

Liczba osób		1-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	Gospodarstwa pracownicze	Gospodarstwa domowe ogółem
Skład demograficzny gospodarstwa		(M+K)/2	M + K	(M+K)/2+D M	(M+K)/2+D D	(M+K)/2+D S.	(M+K)/2+ 2xDM	(M+K)/2+ 2xDD	(M+K)/2+ DM+2xDD	Wydatki z I kwintyla	
1	Żywność	32,2	34,8	34,9	33,4	36,9	36,9	32,2	34,8	29,2	29,8
2	Mieszkanie	29,4	27,2	25,5	26,7	23,9	24,8	29,4	27,2	23,2	23,2
	– eksploatacja	25,4	23,5	22,0	22,9	20,5	21,4	25,4	23,5	18,4	18,4
	– wyposażenie	4,0	3,7	3,5	3,8	3,4	3,4	4,0	3,7	4,8	4,8
3	Odzież i obuwie	3,8	3,5	3,1	4,4	3,8	4,2	3,8	3,5	4,5	4,2
4	Edukacja	2,7	0,9	0,5	4,0	1,2	0,6	2,7	0,9	1,4	1,3
5	Ochrona zdrowia	3,9	3,2	2,4	4,8	3,6	4,3	3,9	3,2	4,3	4,6
6	Transport i łączność	9,6	11,6	15,6	8,1	11,0	9,7	9,6	11,6	14,3	15,2
7	Kultura i rekreacja	5,9	7,8	6,8	5,5	8,2	7,3	5,9	7,8	6,2	5,7
8	Higiena osobista	5,0	3,8	3,8	5,9	3,9	4,7	5,0	3,8	3,2	3,2
9	Pozostałe wydatki	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	13,8	12,9
10	Razem koszyk PIS	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 2 B. Struktura Progu Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych na tle wydatków z I kwintyla
(w %, w cenach z 2022 r.)

Liczba osób		3-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	6-osobowe	Gospodarstwa pracownicze	Gospodarstwa domowe ogółem
Skład demograficzny gospodarstwa		M+K+DM	M+K+DD	M+K+DS	M+K+2xDM	M+K+2xDD	M+K+ 2xDS	M+K+2xDD+DS.	M+K+DM+2xDD+DS.	Wydatki z I kwintyla	
1	Żywność	37,2	38,7	38,6	36,3	38,8	38,7	39,0	38,4	29,2	29,8
2	Mieszkanie	25,8	24,4	23,2	25,8	23,7	22,1	22,4	22,8	23,2	23,2
	– eksploatacja	22,1	20,9	19,8	22,3	20,5	19,0	19,4	19,9	18,4	18,4
	– wyposażenie	3,7	3,5	3,3	3,5	3,2	3,0	3,0	2,9	4,8	4,8
3	Odzież i obuwie	4,0	3,7	3,4	4,3	3,9	3,5	3,8	4,0	4,5	4,2
4	Edukacja	1,9	0,6	0,4	3,0	1,0	0,6	1,0	1,8	1,4	1,3
5	Ochrona zdrowia	3,8	3,3	2,6	4,4	3,5	2,6	3,3	3,8	4,3	4,6
6	Transport i łączność	10,0	11,4	14,5	8,7	10,9	15,2	12,3	11,1	14,3	15,2
7	Kultura i rekreacja	4,8	6,2	5,6	4,4	6,6	5,7	6,6	6,1	6,2	5,7
8	Higiena osobista	5,2	4,2	4,2	5,7	4,2	4,2	4,2	4,6	3,2	3,2
9	Pozostałe wydatki	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	13,8	12,9
10	Razem koszyk PIS	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 3 A. Dynamika Progu Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych na tle dynamiki rzeczywistych wydatków z I kwintyla (2019=100)

Liczba osób		1-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	Gospodarstwa pracownicze	Gospodarstwa domowe ogółem
Skład demograficzny gospodarstwa		(M+K)/2	M + K	(M+K)/2+D M	(M+K)/2+D D	(M+K)/2+D S.	(M+K)/2+ 2xDM	(M+K)/2+ 2xDD	(M+K)/2+ DM+2xDD	Wydatki z I kwintyla	
1	Żywność	131,8	132,0	130,8	131,8	132,2	130,3	131,7	131,2	130,9	129,3
2	Mieszkanie										
	– eksploatacja	124,6	127,3	127,3	127,3	127,3	128,9	128,9	129,6	135,3	136,3
	– wyposażenie	122,9	123,9	123,9	123,9	123,9	125,3	125,3	125,5	122,2	125,4
3	Odzież i obuwie	116,1	116,1	117,7	117,6	120,1	118,2	118,1	118,4	117,2	118,0
4	Edukacja	-	-	119,6	160,6	103,5	119,6	160,6	103,5	135,9	147,3
5	Ochrona zdrowia	132,0	133,9	138,2	138,4	134,3	138,6	138,8	139,9	151,3	145,7
6	Transport i łączność	144,6	161,0	138,1	148,4	188,6	140,0	161,4	155,6	127,4	150,8
7	Kultura i rekreacja	136,1	144,8	140,9	138,4	137,3	138,7	136,2	135,6	139,4	141,6
8	Higiena osobista	126,3	126,5	118,7	122,4	126,5	116,7	120,9	118,4	128,6	134,7
9	Razem koszyk PIS	130,2	133,2	129,5	132,1	137,0	129,3	133,6	131,9	132,7	135,4

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 3 B. Dynamika Progu Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych na tle dynamiki rzeczywistych wydatków z I kwintyla (2019=100)

Liczba osób		3-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	6-osobowe	Gospodarstwa pracownicze	Gospodarstwa domowe ogółem
Skład demograficzny gospodarstwa		M+K+DM	M+K+DD	M+K+DS	M+K+2xDM	M+K+2xDD	M+K+ 2xDS	M+K+2xDD+DS.	M+K+DM+2xDD+DS.	Wydatki z I kwintyla	
1	Żywność	131,2	131,8	132,1	130,8	131,8	132,2	131,9	131,6	130,9	129,3
2	Mieszkanie										
	– eksploatacja	128,9	128,9	128,9	129,6	129,6	129,6	130,0	130,1	135,3	136,3
	– wyposażenie	125,3	125,3	125,3	125,5	125,5	125,5	128,0	132,7	122,2	125,4
3	Odzież i obuwie	117,2	117,1	118,7	117,7	117,6	120,1	118,9	118,9	117,2	118,0
4	Edukacja	119,6	160,6	103,5	119,6	160,6	103,5	141,6	129,3	135,9	147,3
5	Ochrona zdrowia	136,3	136,3	133,3	138,2	138,3	134,2	137,4	138,5	151,3	145,7
6	Transport i łączność	153,7	159,7	185,2	143,1	163,6	225,0	204,4	207,5	127,4	150,8
7	Kultura i rekreacja	141,4	139,0	138,0	139,5	136,8	135,3	136,1	134,9	139,4	141,6
8	Higiena osobista	121,0	123,9	126,6	118,7	122,4	126,6	123,3	121,0	128,6	134,7
9	Razem koszyk PIS	131,6	133,5	136,7	130,2	133,8	140,1	137,3	136,4	132,7	135,4

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 4. Wartość i struktura Progu Interwencji Socjalnej w gospodarstwach emeryckich (w cenach z 2022 r.)

Liczba osób		1-osobowe		2-osobowe		Gospodarstwa emeryckie	
Skład demograficzny gospodarstwa		(M+K)/2		M+K		Wydatki z I kwintyla	
		W złotych	w %	W złotych	w %	W złotych	w %
1	Żywność	295,45	29,1	274,18	32,1	360,99	31,5
2	Mieszkanie	331,88	32,7	233,20	27,3	291,14	25,4
	– eksploatacja	277,70	27,4	201,51	23,6	246,23	21,5
	– wyposażenie	54,18	5,3	31,69	3,7	44,91	3,9
3	Odzież i obuwie	27,79	2,7	27,79	3,3	32,90	2,9
4	Edukacja	0,00	0,0	0,00	0,0	3,14	0,3
5	Ochrona zdrowia	54,78	5,4	53,22	6,2	76,29	6,7
6	Transport i łączność	139,40	13,7	139,40	16,3	151,02	13,2
7	Kultura i rekreacja	56,31	5,6	30,18	3,5	52,98	4,6
8	Higiena osobista	33,45	3,3	33,19	3,9	38,63	3,4
9	Pozostałe wydatki	75,12	7,4	63,29	7,4	139,62	12,2
10	PIS na 1 osobę	1 014,17	100,0	854,44	100,0	1 146,72	100,0

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 5. Dynamika Progu Interwencji Socjalnej w gospodarstwach emeryckich na tle dynamiki rzeczywistych wydatków z I kwintyla (2019=100)

Liczba osób		1-osobowe	2-osobowe	Gospodarstwa emeryckie	Gospodarstwa domowe ogółem
Skład demograficzny gospodarstwa		(M+K)/2	M+K	Wydatki z I kwintyla	
1	Żywność	132,8	132,9	122,1	129,3
2	Mieszkanie				
	– eksploatacja	124,6	127,3	130,0	136,3
	– wyposażenie	122,9	123,9	102,2	125,4
3	Odzież i obuwie	118,0	118,0	138,1	118,0
4	Edukacja	-	-	160,5	147,3
5	Ochrona zdrowia	140,3	141,4	142,4	145,7
6	Transport i łączność	135,3	135,3	166,7	150,8
7	Kultura i rekreacja	135,9	135,9	150,4	141,6
8	Higiena osobista	132,6	132,9	181,6	134,7
9	PIS na 1 osobę	130,1	131,5	132,1	135,4

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 6 A. Szacunki wartości Progów Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych
(w złotych, na 1 osobę, w cenach z 2023 r.)

Liczba osób		1-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	3-osobowe
		Gospodarstwa pracownicze								
Skład demograficzny gospodarstwa		(M+K)/2	M + K	(M+K)/2+D M	(M+K)/2+D D	(M+K)/2+D S.	(M+K)/2+ 2xDM	(M+K)/2+ 2xDD	(M+K)/2+ DM+2xDD	M+K+DM
1	Żywność	377,12	356,20	290,97	339,87	365,78	269,23	334,42	307,26	312,71
2	Mieszkanie	383,87	269,10	269,10	269,10	269,10	219,08	219,08	209,37	219,08
	– eksploatacja	322,01	232,72	232,72	232,72	232,72	187,48	187,48	180,57	187,48
	– wyposażenie	61,87	36,38	36,38	36,38	36,38	31,60	31,60	28,80	31,60
3	Odzież i obuwie	30,41	30,41	33,14	32,75	31,49	34,05	33,53	34,12	32,23
4	Edukacja	0,00	0,00	23,13	8,13	5,17	30,84	10,84	5,17	15,42
5	Ochrona zdrowia	25,98	24,15	34,31	30,31	24,17	37,96	32,62	35,42	31,19
6	Transport i łączność	132,08	101,62	77,74	101,96	146,95	58,63	89,92	73,29	75,54
7	Kultura i rekreacja	68,12	47,07	52,22	72,49	68,51	42,95	69,97	57,40	39,51
8	Higiena osobista	42,69	42,41	46,61	39,46	42,41	47,91	38,38	41,43	45,11
9	Pozostałe wydatki	84,82	69,68	66,18	71,53	76,29	59,25	66,30	61,08	61,66
10	Razem koszyk PIS	1 145,09	940,63	893,39	965,60	1 029,87	799,89	895,08	824,54	832,46

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 6 B. Szacunki wartości Progów Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych i emeryckich
(w złotych, na 1 osobę, w cenach z 2023 r.)

Liczba osób		3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	6-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
		Gospodarstwa pracownicze							Gospodarstwa emeryckie	
Skład demograficzny gospodarstwa		M+K+DD	M+K+DS	M+K+2xDM	M+K+2xDD	M+K+ 2xDS	M+K+2xDD+DS.	M+K+DM+2xDD+DS.	(M+K)/2	M + K
1	Żywność	345,31	362,58	290,97	339,87	365,78	346,96	326,76	339,14	314,89
2	Mieszkanie	219,08	219,08	209,37	209,37	209,37	201,15	196,01	383,87	269,10
	– eksploatacja	187,48	187,48	180,57	180,57	180,57	173,69	170,81	322,01	232,72
	– wyposażenie	31,60	31,60	28,80	28,80	28,80	27,46	25,20	61,87	36,38
3	Odzież i obuwie	31,97	31,13	33,14	32,75	31,49	32,72	33,24	30,65	30,65
4	Edukacja	5,42	3,45	23,13	8,13	5,17	8,57	14,85	0,00	0,00
5	Ochrona zdrowia	28,52	24,43	34,34	30,34	24,20	29,16	31,49	62,20	60,38
6	Transport i łączność	91,69	122,68	63,26	85,98	129,47	98,75	85,19	143,53	143,53
7	Kultura i rekreacja	53,02	50,38	34,55	54,82	50,85	54,71	48,36	64,81	34,60
8	Higiena osobista	40,35	42,32	46,48	39,34	42,29	39,94	41,70	40,64	40,36
9	Pozostałe wydatki	65,23	68,48	58,82	64,05	68,69	64,96	62,21	85,19	71,48
10	Razem koszty PIS	880,59	924,52	794,07	864,65	927,30	876,91	839,81	1 150,03	964,99

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 7 A. Dynamika wartości Progów Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych w **2023 r. (2022 r. =100)**

Liczba osób		1-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	3-osobowe	Wskaźniki CPI
		Gospodarstwa pracownicze									
Skład demograficzny gospodarstwa		(M+K)/2	M + K	(M+K)/2+D M	(M+K)/2+D D	(M+K)/2+D S.	(M+K)/2+ 2xDM	(M+K)/2+ 2xDD	(M+K)/2+ DM+2xDD	M+K+DM	
1	Żywność	114,7	114,7	113,9	114,2	114,6	113,6	114,0	113,8	114,2	115,1
2	Mieszkanie										
	– eksploatacja	116,0	115,5	115,5	115,5	115,5	115,3	115,3	115,2	115,3	114,3
	– wyposażenie	114,2	114,8	114,8	114,8	114,8	115,9	115,9	116,0	115,9	110,4
3	Odzież i obuwie	110,3	110,3	109,9	110,6	110,4	109,7	110,7	110,4	110,0	106,2
4	Edukacja	-	-	109,6	110,2	108,9	109,6	110,2	108,9	109,6	112,6
5	Ochrona zdrowia	112,3	111,9	111,6	112,3	112,4	111,7	112,6	112,1	111,9	108,4
6	Transport i łączność	102,1	102,7	102,3	102,7	102,8	102,5	103,0	103,1	102,8	100,1
7	Kultura i rekreacja	114,7	112,5	111,7	109,2	109,7	110,6	107,6	107,5	111,2	111,6
8	Higiena osobista	122,2	122,3	116,8	122,8	122,3	115,2	122,9	119,6	118,5	114,2
9	PIS na 1 osobę	113,4	113,4	112,8	112,8	112,6	112,6	112,6	112,6	113,0	111,4

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.

Tablica 7 B. Dynamika wartości Progów Interwencji Socjalnej w gospodarstwach pracowniczych i emeryckich w **2023 r. (2022 r.=100)**

Liczba osób		3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	6-osobowe	1-osobowe	2-osobowe	Wskaźniki CPI
		Gospodarstwa pracownicze							Gospodarstwa emeryckie		
Skład demograficzny gospodarstwa		M+K+DD	M+K+DS	M+K+2xDM	M+K+2xDD	M+K+2xDS	M+K+2xDD+DS.	M+K+DM+2xDD+DS.	(M+K)/2	M + K	
1	Żywność	114,4	114,7	113,9	114,2	114,6	114,3	114,1	114,8	114,9	115,1
2	Mieszkanie										
	– eksploatacja	115,3	115,3	115,2	115,2	115,2	115,1	115,0	116,0	115,5	114,3
	– wyposażenie	115,9	115,9	116,0	116,0	116,0	116,7	117,1	114,2	114,8	110,4
3	Odzież i obuwie	110,5	110,3	109,9	110,6	110,4	110,5	110,4	110,3	110,3	106,2
4	Edukacja	110,2	108,9	109,6	110,2	108,9	109,9	109,7	-	-	112,6
5	Ochrona zdrowia	112,4	112,5	111,6	112,3	112,5	112,5	112,2	113,5	113,4	108,4
6	Transport i łączność	103,0	103,0	102,9	103,2	103,2	103,4	103,4	103,0	103,0	100,1
7	Kultura i rekreacja	109,0	109,5	110,6	107,7	108,3	107,1	107,0	115,1	114,7	111,6
8	Higiena osobista	122,6	122,4	116,8	122,8	122,4	122,7	120,5	121,5	121,6	114,2
9	PIS na 1 osobę	113,0	112,8	112,8	112,8	112,6	112,7	112,7	113,4	112,9	111,4

Źródło: obliczenia własne IPiSS na podstawie danych GUS. Oznaczenia: jak na s. 2.